

Roijen, H.J. van
Werkgroep balletbegeleiding
Conclusies en aanbevelingen van de werkgroep balletbegeleiding
Rijswijk : Ministerie van welzijn, volksgezondheid en cultuur, 1984
- 21 p. : bijl., schema ; 31 cm

BOEKMAN*stichting*

Studiecentrum voor kunst, cultuur en beleid

Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
telefoon bibliotheek 020-624 37 39
fax 020-638 52 39
e-mail bibliotheek@boekman.nl
internet www.boekman.nl

De uitleentermijn bedraagt 4 weken. Verlenging met 4 weken
is mogelijk, tenzij de publikatie inmiddels is gereserveerd.

De uitleentermijn is verstreken op:

--	--	--

(049.3) 351.854:061.22:785.1:792.8

CONCLUSIES EN
AANBEVELINGEN
VAN DE
WERKGROEP BALLETBEGELEIDING

MEI 1984

nbo het nederlands balletorkest

VERKLARING MEEST VOORKOMENDE AFKORTINGEN:

ALGEMEEN:

BF : Ballet Festival
HF : Holland Festival
HNB / NB : Het Nationale Ballet/ Nationale Ballet
LWO : Landelijke Werkgroep Orkestenbestel
MT : Muziek Theater
NBO : Nederlands Balletorkest
NDT : Nederlands Dans Theater
NOS / NOST. : Nederlandse Opera Stichting
OT : repetitie Op Toneel (NOS of HNB in MT)
VKC : Vaste Kamer Commissie
BD : BouwDag (HNB/MT)

AFKORTINGEN NBO:

OR : Orkest Repetitie
BS : Balletrepetitie + orkest Standplaats
BSVG : idem Voor Generale
BSG : idem Generale
BB : Balletrepetitie + orkest Buiten standplaats
BBVG : idem Voor Generale
BBG : idem Generale
I : Premiere
II : Reprise
H : voor orkestwerkzaamheid t.b.v. HNB
N : voor orkestwerkzaamheid t.b.v. NDT

REPERTOIRE:

Triplebill : Balletprogramma opgebouwd uit 3 verschillende
programma-items
G : Giselle
SB : Sleeping Beauty
ZM : Zwanmeer
R : Romeo en Julia

Boekmanstichting-Bibliotheek
Harengracht 415 · 1017 BP Amsterdam
Tel.: 243739/243737/243738/243739

INHOUD

	<u>Bladzijde</u>
LIJST MET AFKORTINGEN	
I INLEIDING	1 - 6
II ARTISTIEKE RELATIE TUSSEN DE BALLETHEZELSCHAPPEN EN HET BEGELEIDENDE ORKEST	
A. Aanbevelingen en conclusies	7
B. Toelichting	7 - 10
III DE PLANNING IN HET MUZIEKTHEATER EN DE INZET VAN BEGELEIDENDE ORKESTEN	
A. Aanbevelingen en conclusies	11 - 12
B. Toelichting	12
IV AANPASSING CAO NEDERLANDS BALLETORKEST	
A. Aanbevelingen en conclusies	17
B. Toelichting	17
V FINANCIËLE KONSEKWENTIES	
A. Aanbevelingen en conclusies	18
B. Toelichting	19 - 20
VI FASERING IN DE UITVOERING VAN DE AANBEVELINGEN	21

BIJLAGEN

- A. Beschikking Minister van WVC: instelling werkgroep balletbegeleiding
- B. Lijst leden van de werkgroep
- C. Door werkgroep en/of individuele leden van de werkgroep uitgenodigde en gehoorde personen en instellingen
- D. Inventarisatie van alle relevante gegevens met betrekking tot de planning van de beide balletgezelschappen voor de inzet van begeleidende orkesten
- E. Normbetrekking/efficiënt gebruik NBO
- F. Criteria bespeling theaters (faciliteiten voor orkestbegeleiding)

I. INLEIDING

Het voorliggende advies is opgesteld tegen de achtergrond van het jarenlang gevoerde pleidooi van Het Nationale Ballet (HNB) en het Nederlands Dans Theater (NDT) om zo mogelijk alle voorstellingen te laten begeleiden door levende muziek.

Rudi van Dantzig, artistiek leider/choreograaf van Het Nationale Ballet, motiveerde deze wens als volgt:

"De noodzaak van begeleiding van voorstellingen - of het nu dans dan wel opera is - door ter plaatse aanwezige en reagerende orkestmusici, lijkt voor iedere geïnteresseerde in muziekdramatische kunst overduidelijk.

De keuze van componisten, die hun composities voor een instrumentaal ensemble schrijven en de voorkeur van choreografen voor juist die composities, is niet voor niets en dient te worden gerespecteerd.

Zoals ondenkbaar is dat zangsolisten zich zouden laten begeleiden door een geluidsband, zo ondenkbaar zou het moeten zijn dat een danser wordt geacht te reageren op muziek die wordt voortgebracht via het indrukken van een knop.

De vanzelfsprekendheid, waarmee avond aan avond een eendere muzikale interpretatie via de geluidsband wordt voortgebracht, doodt een deel van de creativiteit, alertheid en openheid van de podiumkunstenaar. In een fase van ons bestaan, waarin de neiging en dwang steeds groter worden om het leven te laten beheersen door tapes, video's, computers, robots en andere electronica, is voor mij temeer aanleiding om me in te zetten voor menselijke uitingen, uitingen die getuigen van individualiteit, warmte, inspiratie van het moment, maar ook van aarzeling, onzekerheid en zelfs van falen.

Kunst is een weerspiegeling van en een reactie op de menselijke samenleving, er zullen dus zeker creatieve mensen zijn die electronica gebruiken om hun visie op hedendaagse situaties en esthetiek

kracht bij te zetten. Diegenen echter die zich uitspreken voor het belang van de samenspraak, de gedachten- en gevoelsuitwisseling tussen aan de ene kant de musici en aan de andere kant de zangers of dansers: hun voorkeur zal moeten worden gerespecteerd. De dialoog, op elk gebied, is iets waarmee uiteindelijk onze maatschappij valt of staat. Leve dus de kunstzinnige dialoog! "

De oprichting in 1965 van het Nederlands Begeleidingsorkest, later omgedoopt in het Nederlands Balletorkest (NBO), betekende een belangrijke doorbraak in de situatie van orkestbegeleiding voor balletvoorstellingen. Tot dat moment maakte het NDT incidenteel gebruik van medewerking van verschillende orkesten en HNB werkte met een zekere regelmaat samen met het toenmalige Kunstmaandorkest.

Het Balletorkest kreeg tot taak om voor elk van de twee balletgezelschappen 60 voorstellingen per seizoen te begeleiden. In de eerste jaren van het bestaan van het NBO deed zich het volgende voor:

- Het Nationale Ballet ontwikkelde een nieuw repertoire-onderdeel: grote avondvullende klassieke balletten, die artistiek gezien de beschikbaarheid over een symfonie-orkest onontbeerlijk maakten;
- als gevolg daarvan deed HNB per seizoen een groter beroep op het NBO dan de 60 voorziene begeleidingsbeurten. In de praktijk schommelde dit cijfer tussen de 65 en de 80;
- het NDT ontwikkelde een muzikaal veel uiteenloper repertoire, waarvoor lang niet altijd orkestbegeleiding nodig was, met als gevolg een bescheidener beroep op het NBO: 50 à 60 beurten per jaar.

In de tweede helft van de zeventiger jaren veranderde die situatie voor HNB nauwelijks, maar bracht de wisseling in het artistiek leiderschap van het NDT een duidelijke wijziging aan in de muzikale behoeften van dat gezelschap. Aanspraak werd gemaakt op eenzelfde aantal begeleidingen als HNB, waarvan bovendien vele tientallen voorstellingen per jaar met de medewerking van een koor. De rijksoverheid honoreerde de wensen van het NDT in zoverre dat, in principe voor één begeleidingsperiode per jaar, de medewerking van een ander symfonie-orkest financieel mogelijk werd gemaakt.

Het NBO wist door een strakkere planning zijn podiumbeurtenantotaal per seizoen op te voeren tot ruim 150. Desondanks bleef er naar het oordeel van de gezelschappen een te groot aantal voorstellingen begeleid met band.

Op dat moment constateerden de beide balletgezelschappen en het orkest dat één begeleidingsorkest voor twee balletgezelschappen niet in staat is het gewenste aantal voorstellingen te verzorgen. Herhaaldelijk werden achtereenvolgende ministers van CRM op dit feit gewezen. Het advies van Sytze Smit en Hans Onno van den Berg van augustus 1982 over de organisatie en bespeling van het Muziektheater (MT) in Amsterdam, beval voor HNB een samenwerkingsvorm tussen NBO en het Noordhollands Philharmonisch Orkest (NPO) aan en voor het NDT werd een relatie met het Residentie Orkest (RO) geadviseerd. Een samenwerkingsverband tussen NBO en NPO bleek niet op reële mogelijkheden van planning en takencombinaties gebaseerd. (zie o.a. eindconclusie werkgroep fusie NPO en NBO).

Een gedachte als gesuggereerd door Sytze Smit en Hans Onno van den Berg kwam ook voor in het door minister de Boer uitgebrachte standpunt d.d. 21-9-1982 over de herinrichting van het orkestenbestel. De uitwerking daarvan in het aanvankelijke standpunt van minister Brinkman d.d. 14-1 en 28-1-1983 werd door de Kamer niet aanvaard, waarna een Landelijke Werkgroep Orkestenbestel (LWO) om advies werd gevraagd. De LWO werd ingesteld nadat de Tweede Kamer der Staten Generaal bij motie van het lid Beinema c.s., voorgesteld 8-2-1983, zich daartoe had uitgesproken.

De LWO beval in mei 1983 ondermeer aan:

Grootstedelijke orkesten

In de nieuwe opzet wordt van deze orkesten verlangd, dat zij op andere podia in het Westen werkzaam zullen zijn en ingeschakeld worden bij opera en/of ballet. Deze taken zouden in de subsidievoorwaarden kunnen worden opgenomen.

Balletbegeleiding

Het Nederlands Balletorkest is in staat 12 van de 16 producties van het Nederlands Dans Theater en Het Nationale Ballet te begeleiden. Voor het doelmatig functioneren van het NBO zal het noodzakelijk zijn een verruiming van het maximum aantal diensten per week toe te staan, zonder dat dit tot een overschrijding van de jaarnorm mag leiden.

Boekmanstichting Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel.: 243736/243737/243738/243739

Mede met het oog op de toekomstige begeleidingen in het Muziektheater stelt de werkgroep voor het salariskwantum van het orkest tot 70 te verhogen.

Aan beide balletten dient de eis te worden gesteld dat zij zich voor tenminste één programma per jaar beperken tot apart te engageren kleine ensembles of electronica. In dit verband moet worden opgemerkt dat de wijze waarop nu het NBO wordt ingeschakeld niet steeds het pleidooi van de gezelschappen voor levende muziek ondersteunt. Indien de artistieke inbreng van een orkest wordt teruggebracht tot het reproduceren van een interpretatie zoals die op een grammofoonplaat is vastgelegd, is dat geen garantie voor kwaliteit of inzet van de musici. Ook bij de ontwikkeling van het repertoire zou de inbreng van het begeleidend orkest groter kunnen zijn.

Bij het NDT zou samenwerking op artistiek terrein met het Residentie Orkest tot interessante perspectieven kunnen leiden, die door de huisvesting van beide gezelschappen in één gebouw zeer zouden kunnen worden bevorderd.

Het Residentie Orkest zou moeten worden verzocht jaarlijks 2 begeleidingen - onder nader overeen te komen voorwaarden - van het NDT voor zijn rekening te nemen.

De begeleiding van de 16 producties der beide gezelschappen zou er als volgt kunnen uitzien:

Het Nationale Ballet

7 NBO

1 kleine ensembles/electronica

Nederlands Dans Theater

5 NBO

1 kleine ensembles/electronica

2 RO

De beide balletgezelschappen en het Nederlands Balletorkest wezen de minister en de Vaste Kamercommissie van WVC met betrekking tot deze voorstellen op het volgende:

- de gesuggereerde beurten-aantallen houden onvoldoende rekening met de specifieke repetitie- en voorstellingsplanningen van de balletgezelschappen. Tegen die achtergrond zijn de ramingen van de LWO te optimistisch;
- het voorstel om 1 maal per jaar één programma met begeleiding door kleine ensembles te programmeren is gelet op het reprise-beleid

- van de gezelschappen niet te verwezenlijken;
- de gewenste, aanvullende inzet van andere orkesten zou in de subsidievoorwaarden van die orkesten vastgelegd moeten worden;
- de door het NDT geuite behoefte aan koorcapaciteit was niet in de advisering betrokken;
- het voorgestelde samenwerkingsverband NBO/NPO is als gevolg van de planningswijze van de balletgezelschappen structureel onmogelijk.

Bij schrijven d.d. 22 juni 1983 legde de minister van WVC de Tweede Kamer der Staten Generaal zijn beleidsvoornemens op korte en lange termijn voor ten aanzien van de herinrichting van het orkestenbestel. Het advies van de LWO werd door de minister overgenomen. Een aantal deelproblemen uit dat advies behoefde een nadere uitwerking, zoals:

"De voorstellen van de LWO met betrekking tot balletbegeleiding zullen in samenspraak met het NBO, RO, HNB en NDT nader moeten worden ingevuld."

Instelling Werkgroep Balletbegeleiding

Een half jaar later volgde de ministeriële beschikking (3-2-1984), waarbij de Werkgroep Balletbegeleiding werd ingesteld. De beschikking waarin de uitgangspunten en opdracht aan de werkgroep zijn geformuleerd, is als bijlage bij dit rapport gevoegd, evenals een overzicht van de in de werkgroep benoemde leden.

Vooroverleg

Voorafgaand aan de officiële instelling vond tussen vertegenwoordigers van het ministerie van WVC en direkt bij balletbegeleiding betrokken instellingen (HNB, NDT en NBO) een viertal malen overleg plaats over de opdracht en de status van de in te stellen werkgroep. In het vooroverleg is van de zijde van HNB, NDT en NBO nadrukkelijk betoogd dat de grondgedachte voor de werkgroep zou moeten zijn dat:

"de voorstellingen in principe begeleid dienden te worden door levende muziek als integraal onderdeel van balletvoorstellingen."

In de ministeriële opdracht is die idee, naar de mening van de betrokken gezelschappen, onvoldoende tot uiting gebracht.

Op 12 januari 1984 vond, onder voorzitterschap van Drs. H.J. van Royen, de eerste werkgroepvergadering plaats.

De werkgroep kwam 10 maal bijeen.

Conform de opdracht heeft de werkgroep zich in haar advies beperkt tot de begeleiding van HNB en NDT.

De muzikale begeleiding van voorstellingen van andere dansgezelschappen verdient te enigertijd evenzeer aandacht.

II. ARTISTIEKE RELATIE TUSSEN DE BALLETGEZELSCHAPPEN EN HET BEGELEIDENDE ORKEST

A. Aanbevelingen en conclusies

1. Aan balletbegeleiding dient ten grondslag te liggen dat het begeleidende orkest bij ieder orkestprogramma maximaal (d.w.z. alle programma-items met orkestwerken) wordt gebruikt. Incidenteel kan om artistieke redenen en in overleg met het betrokken orkest van deze verplichting worden afgeweken.
2. De door de LWO geformuleerde eis: "De beide balletten te verplichten tot een structurele planning van 1 programma met apart te engageren kleine ensembles of electronica" is om praktische en artistieke redenen ongewenst. Wel zal incidenteel begeleiding door kleine ensembles of electronica mogelijk zijn.
3. Een noodzakelijk, kwalitatief hoogwaardige begeleiding van HNB en NDT door NBO en gastorkesten moet worden gewaarborgd door een dirigentenbeleid waarvoor het NBO in eerste aanleg initiatieven ontwikkelt.
4. Voor het functioneren van het NDT, dat voor een deel van het repertoire afhankelijk is van de beschikbaarheid van een beroepskoor, is het noodzakelijk dat de in Nederland aanwezige beroepskoren bij balletbegeleiding worden betrokken. Voor die gevallen waar dit niet mogelijk is, zullen voor dit onderdeel van de begeleiding voor het NDT extra middelen ter beschikking moeten komen voor 3 programma's per seizoen.
5. De mogelijkheid van optreden van de balletgezelschappen buiten de standplaatstheaters, zal in de toekomst mede worden bepaald door de omvang en akoustische kwaliteit van de orkestbakken. Bij de bouw van nieuwe accommodaties met name in Den Haag en Rotterdam c.q. de verbouw van bestaande accommodaties zal met deze punten terdege rekening moeten worden gehouden.

B. Toelichting

Het maken van een artistiek volwaardig produkt betekent voor de balletgezelschappen onder meer dat elke voorstelling die zich daarvoor leent door levende muziek wordt begeleid. Het merendeel

van het repertoire van de beide gezelschappen vraagt om begeleiding door een symfonie-orkest, soms met solisten en in het geval van het NDT regelmatig met koor. Daarnaast zijn er begeleidingen met kleine ensembles en band, dat laatste in het geval van elektronische muziek.

Voor het begeleidend ensemble houdt het maken van een artistiek volwaardig produkt in dat de mogelijkheden van het ensemble goed worden benut en de repertoire-opbouw en de afwisseling daarin zodanig is dat het zijn eigen kwaliteit kan ontwikkelen en laten horen. Dit laatste brengt een verantwoordelijkheid met zich mee voor de artistieke leiders en choreografen, die immers door hun repertoire-keuze en programma-opbouw het repertoire van het begeleidend ensemble uiteindelijk bepalen.

De wijze van programmeren en plannen bij de balletgezelschappen heeft een aantal kenmerken die zich slecht verdragen met de artistieke en kwalitatieve eisen die voor de muzikale begeleiding gelden:

- de late muziekkeuze bij nieuwe choreografieën, alsmede de vaak late vaststelling van het definitieve repertoire;
- het lang uitspelen van succesvolle produkties;
- het reprisebeleid;
- blokprogrammering;
- het in kortere of langere perioden ontbreken van nieuw repertoire;
- het niet of slechts gedeeltelijk gebruiken van het ensemble in één of meer onderdelen van een programma.

Hier staan de volgende wensen vanuit het begeleidend ensemble tegenover:

- een uit muzikaal oogpunt volwaardige bijdrage;
- een breed, regelmatig wisselend repertoire;
- evenwichtige inzet van het gehele instrumentale apparaat.

Het is van groot belang dat er tussen balletten en begeleidend ensemble een vorm van samenwerking ontstaat die erop gericht is de bovenaangeduide verschillen te overbruggen.

Voor het NBO, dat als enige orkest uitsluitend balletbegeleiding tot taak heeft, is een samenwerkingsstatuut met de gezelschappen gewenst dat volwaardige inschakeling van het orkest bij de repertoire en programma-opbouw verzekert. Een dergelijke regeling is ook gewenst voor andere ensembles die meer dan incidenteel balletbegeleiding verzorgen; ook voor die ensembles geldt het belang van een volwaardige muzikale inbreng.

Structurele begeleiding van hele programma's door kleine ensembles wordt door de gezelschappen om praktische en artistieke redenen afgewezen. Het voornaamste bezwaar doet zich voor bij reprises: wanneer men slechts één onderdeel uit een programma met klein ensemble op het repertoire wil houden, zal óf het hele programma moeten worden herhaald, dan wel aanvullend repertoire moeten worden gecreëerd of gezocht dat dan eveneens door een klein ensemble zal moeten worden begeleid.

Wél is het incidenteel mogelijk programma's uit te brengen met kleine ensembles. Leden van het NBO kunnen bij het verzorgen van deze begeleiding een rol spelen. Voordeel daarvan is dat bij herhalingen dezelfde musici in beginsel dit dan gekende repertoire kunnen spelen, nadeel kan zijn dat tegelijkertijd het overige deel van het NBO beperkt inzetbaar is. Het moet mogelijk blijven om incidenteel in één programma hooguit 1 item met elektronische muziek of klein ensemble te begeleiden, waarbij ook dan gebruik kan worden gemaakt van leden van het NBO. Uitgangspunt moet blijven, dat het begeleidend orkest maximaal - in symfonische bezetting - moet worden ingezet.

Het NDT heeft een repertoire dat in veel gevallen de medewerking van een koor verlangt. Tot nu toe is het niet mogelijk gebleken de medewerking van Nederlandse beroepskoren te verwerven. De mogelijkheden om bestaande koren in te schakelen dienen verder te worden onderzocht. Hierbij kan gedacht worden aan de omroep en wellicht ook het Nederlands Operakoor en het Nederlands Kamerkoor. Het NDT werkt nu met koren uit het buitenland. Zolang medewerking van Nederlandse koren niet is geregeld, zal het in de gelegenheid moeten worden gesteld buitenlandse koren uit te nodigen. Het NDT geeft er in dat geval de voorkeur aan een nieuw Nederlands beroeps-

koor te formeren.

Het niveau van de begeleidingen wordt sterk bepaald door de kwaliteit van de dirigenten die voor het orkest staan. De chefdirigent van het Balletorkest moet regelmatig directies kunnen doen en er moet kunnen worden gewerkt met gastdirigenten, een en ander naast de directies die door de dirigenten/muzikaal leiders van de gezelschappen worden verzorgd. In de afspraken tussen NBO en de gezelschappen moet aan dit voor het NBO vitale artistieke belang nadrukkelijk aandacht worden gegeven, zodat een dirigentenbeleid kan worden ontwikkeld. Voor het aldus ontwikkelen van een dirigentenbeleid kan het NBO in eerste aanleg initiatieven nemen.

Een volwaardige muzikale begeleiding kan slechts worden gerealiseerd in volwaardige accommodaties in verband met repertoireontwikkeling, mede gericht op artistiek verantwoord gebruik van het begeleidend orkest en de gelijkwaardigheid van de balletproducties binnen en buiten de randstad. De orkestbakken in veel Nederlandse theaters laten te wensen over: ze hebben onhandige afmetingen; ze zijn te klein; ze zijn akoustisch ongeschikt. Dit gegeven is een van de bepalende factoren bij het vaststellen van de theaters waar voorstellingen worden gegeven (zie Bijlage F).

III. DE PLANNING IN HET MUZIEKTHEATER EN DE INZET VAN BEGELEIDENDE ORKESTEN

A. Aanbevelingen en conclusies

6. Uit de modelplanning bespeling Muziektheater (Bijlage D) blijkt dat bij de evenredige verdeling van de begeleidingscapaciteit NBO tussen HNB en NDT, de capaciteit van het NBO optimaal wordt benut. Voor live-begeleiding van alle voorstellingen van HNB en NDT (naast de volledige beschikbaarheid van NBO) zal aanvullend orkestcapaciteit nodig zijn voor slechts 5 programma's, indien aan de volgende voorwaarden kan worden voldaan:
 - 6.1. NOST, HNB en NDT verkrijgen de eerste keus bij de vaststelling van hun data over het hele seizoen in het MT (centrale speelplanvaststelling). Voor het NDT geldt hetzelfde in de nieuwe te betrekken Haagse accommodatie.
 - 6.2. Voor een optimale inzet van NBO (planningstechnisch) wordt bij de planning MT vanaf het eerste moment rekening gehouden met het NDT (25 voorstellingen) als derde vaste bespeler naast NOST en HNB.
 - 6.3. De planning van HNB, NDT en NBO in MT en theater Den Haag heeft tot gevolg dat de keuze van de speeldata van HNB en NDT van de andere theaters in Nederland een daarvan afgeleide is.
 - 6.4. De uitnodiging aan gastorkesten, alsmede de vaststelling van speeldata in de niet-standplaats-theaters vindt eerst plaats na vaststelling van de planning MT, doch tenminste 2½ jaar voor aanvang van het desbetreffende seizoen, volgens het gezamenlijke speelplan van HNB, NDT en NBO.
 - 6.5. Uitbreiding van het geplande aantal voorstellingen van hetzij NOST, HNB of NDT zowel in het MT als daarbuiten (uitgangspunt 1986/1987) zal de speelplanvaststelling bemoeilijken en dientengevolge consequenties hebben voor de begeleidingscapaciteit.
 - 6.6. De CAO voor de leden van het Balletorkest zal gezien de complexiteit van de planning, en de voor het theater geldende werkomstandigheden, naast de noodzaak van een optimaal gebruik van het NBO, aanpassing behoeven. (zie ook hoofdstuk IV)

- 6.7. De mogelijkheid van orkestbegeleiding van twee voorstellingen op één speeldag moet aanwezig zijn.
7. Met betrekking tot aanvullende orkestcapaciteit, zal balletbegeleiding als taak in de subsidievoorwaarden van daarvoor in aanmerking komende grootstedelijke en provinciale orkesten dienen te worden opgenomen. Het Residentie Orkest heeft in beginsel de bereidheid getoond 2 programma's van het NDT te begeleiden.
8. Vanuit de specifieke eis waaraan balletbegeleiding moet voldoen, zoals de ontwikkeling van repertoirebekendheid voor een flexibel en efficiënt gebruik van het begeleidingsorkest, verdient het aanbeveling de begeleidingstaak tot maximaal twee orkesten, incl. NBO, per gezelschap te beperken.
9. De overeenkomstig het advies van de LWO in te stellen werkgroep (Commissie van Lier) die o.a. voorstellen moet doen over de deelname van de omroeporkesten en het omroepkoor aan het openbaar muziekleven (opdracht: "de wijze waarop en de mate waarin de ensembles van de NOS kunnen deelnemen aan het openbaar muziekleven in wisselwerking met de participatie van andere muziekinstellingen in de programmering van de omroep") dient balletbegeleiding nadrukkelijk in haar opdracht te betrekken.
Voorstellen als thans gesuggereerd worden, in het zogenaamde SOBO (Samenwerking Opera, Ballet, Omroep) over inschakeling van omroeporkesten en koor bij balletvoorstellingen kunnen daarvoor een werkbare basis vormen.
10. Voor begeleiding tijdens buitenlandse tourneevoorstellingen zullen HNB en NDT in eerste instantie een beroep doen op het NBO, indien op het tijdstip van tournee-afsluiting dat beschikbaar is. Het incidenteel uitvoeren van één programma in het buitenland moet in dit verband mogelijk zijn.
11. Het verdient aanbeveling om planning, uitnodiging en inzet gastorkesten te coördineren via een orkestburo, welke functie kan worden ondergebracht bij het NBO.

B. Toelichting

Uitgangspunten voor de speelplannen van HNB en NDT

Onderstaande uiteenzetting gaat over de orkestbegeleiding van beide gezelschappen vanaf de ingebruikneming van het Muziektheater (1986).

Zowel HNB als NDT waren oorspronkelijk van plan om op seizoensbasis elk 8 programma's uit te brengen. Dat gegeven is door beide

gezelschappen kenbaar gemaakt aan de LWO. De LWO deed de minister de volgende aanbevelingen:

- HNB voor 7 programma's door het NBO en voor zijn 8ste programma door kleine ensembles te laten begeleiden;
- NDT voor 5 programma's door het NBO, voor 2 programma's door het Residentie Orkest en voor 1 programma door kleine ensembles te laten begeleiden.

Als eerste reactie op deze aanbevelingen hebben HNB, NDT en NBO gesteld, dat in deze opzet de problematiek van programma- en voorstellingenplanning is onderschat.

Waar de LWO wél orkestbegeleiding voor 7 programma's van HNB en 7 programma's van NDT voor mogelijk hield, hebben beide gezelschappen hun aantal uit te brengen programma's met orkestbegeleiding teruggebracht tot 7 per seizoen.

Basisspeelplan NDT

NDT brengt 7 programma's uit van elk ongeveer 4½ week (met telkens 15 à 17 voorstellingen) volgens het volgende stramien:

- 1 week orkestrepetities (5 à 6) - waaraan voorafgaan vele weken repetities zonder orkest, van het ballet - in de repetitieruimte van het desbetreffende orkest;
- 1 week voor voorgenerale, generale, première in Scheveningen plus aansluitend nóg 2 voorstellingen in hetzelfde theater;
- 1 week voor 4 à 5 herhalingen in hetzelfde theater;
- 1½ week voor 3 MT-voorstellingen (in principe in een cluster) plus 4 à 5 voorstellingen elders in het land.

Deze planning impliceert een totale orkestclaim van 7 x 4½ week = + 32 weken per seizoen voor + 115 voorstellingen.

Basisspeelplan HNB

De lengte van ieder van de 7 HNB-periodes en het aantal voorstellingen daarin zijn minder regelmatig dan bij NDT:

- De avondvullende balletten (2 per seizoen) elk 12 uitvoeringen in het MT. De triple bills (de 5 andere programma's) elk 9 voorstellingen in het MT.

- Programma VII (het Holland Festival-programma in juni) slechts 5 voorstellingen. In het jaarlijkse balletfestival (eind juni/begin juli) nog eens 10 herhalingsvoorstellingen (van dit programma en/of een ander programma uit hetzelfde seizoen).
- Een aantal van de 7 programma's wél en een aantal geen voorstellingen buiten het MT.

Deze planning impliceert een totale orkestclaim van $32\frac{1}{2}$ weken per seizoen voor (105 à) 115 voorstellingen.

Toelichting op de HNB- en NDT-speelplannen

1. HNB en NDT hebben tezamen voor $115 + (105 \text{ à}) 115 = (220 \text{ à}) 230$ voorstellingen een orkestclaim van $32\frac{1}{2} + 32 = 64\frac{1}{2}$ effectieve werkweken. Daarbij is er van uitgegaan dat:
 - a. HNB rekening houdt met (alleen) de planning van de Nederlandse Operastichting (NOST) en NDT in het MT.
 - b. NDT eerste keus heeft bij de datakeuze in het Circustheater c.q. het nieuw te bouwen theater in Den Haag;
 - c. HNB en NDT zoveel mogelijk de principes van blokprogramma's en serie-bespeeling volgen.

De orkestclaims van $32\frac{1}{2}$ resp. 32 weken zijn gebaseerd op een (overigens zeer voorlopige) uitwerking van bovengenoemde uitgangspunten in de speelplannen voor 1986/1987 voor HNB, NDT, NBO en de NOST.

2. NDT kan het orkest iets efficiënter gebruiken dan HNB omdat:
 - a. NDT wél de eerste keus in zijn eigen theater heeft;
 - b. HNB van een aantal programma's alléén voorstellingen kan geven in het MT.

3. De speelbeurten van HNB en NDT binnen en buiten de randstad:

	MT, Rotterd., Utrecht + Den Haag	Andere steden	Totaal
HNB	93	22	115
NDT	95	20	115

Conclusies m.b.t. HNB- en NDT-claims voor orkestbegeleiding in het seizoen 1986/1987

Onderstaande conclusies zijn gebaseerd op een voorlopige opzet voor het seizoen 1986/1987 van NOST, HNB, NDT en NBO. Die planning is nog niet op al zijn merites bestudeerd. DESALNIETTEMIN MOGEN ONDERSTAANDE CONCLUSIES ALS EEN VOORLOPIG STRAMIEN VOOR DE KOMENDE JAREN BESCHOUWD WORDEN

1. NBO kan 5 van de 7 series van HNB begeleiden (met daarin 85 voorstellingen)
 2. NBO kan 4½ van de 7 series van NDT begeleiden (met daarin 72 voorstellingen)
 3. NBO begeleidt derhalve 157 voorstellingen van HNB en NDT
 - * 4. HNB heeft gedurende 2 periodes een gastorkest nodig (met daarin 28 voorstellingen), te weten: (5 weken, 19 voorstellingen)
(4 weken, 9 voorstellingen)
 - * 5. NDT heeft gedurende 3 periodes een gastorkest nodig (met daarin 45 voorstellingen), te weten (5 weken, 18 voorstellingen)
(5 weken, 18 voorstellingen)
(2 weken, 9 voorstellingen, ½ periode)
- *) Het stramien geldt voor het principe 2 + 3 = 5 gastperiodes van elk 4 à 5 weken (gemiddeld). Per seizoen zal de dataplanning van die periodes, de lengte ervan en het desbetreffende aantal voorstellingen wisselen.

WERKELIJKE PLANNING 86/87				
HNB		NDT		Totaal aantal weken
NBO	Gast	NBO	Gast	
23½	9	20	12	
32½		32		64½

Bij deze planning (met als resultaat 5 periodes voor één of meer gastorkesten) is uitgegaan van een aantal premissen (zie aanbeveling 6). Als daaraan niet voldaan wordt, kan dat gevolgen hebben voor het aantal gastperiodes.

De conclusies met betrekking tot het benodigde aantal gast-orkestperiodes zijn gebaseerd op de volgende voorstellingen-aantallen in het MT:

- 75 x HNB
- 25 x NDT
- 110 x NOST

Zoals bekend, staan in de oorspronkelijke uitgangspunten voor de MT-bespeling 100 NOST-voorstellingen geprogrammeerd. Uitbreiding van dit aantal naar + 110 (1986/1987) of een nog hoger aantal zal de speelplanvaststelling voor NOST, HNB en NDT bemoeilijken en kan daarmee

- het efficiënt gebruik van het NBO nadelig beïnvloeden;
- het benodigd aantal gastorkest-periodes verhogen.

In de werkelijke planning 1986/1987 is ervan uitgegaan dat HNB in nagenoeg iedere programmaserie twee voorstellingen op één speeldag speelt. Of dit qua orkestbegeleiding reëel is, is nog niet voldoende onderzocht.

Indien aan alle bovenstaande uitgangsvoorwaarden wordt voldaan, kunnen HNB en NDT hun volledige seizoenplanning voor 1986/1987 met orkestbegeleiding realiseren met behulp van één of meerdere gast-orkesten voor 5 periodes.

Dit perioden-aantal is het minimum dat kan gelden als stramien voor de daaropvolgende seizoenen.

Uitzonderingsgewijs kan soms volstaan worden met 4 periodes.

Bijvoorbeeld als een gezelschap incidenteel voor één programma afziet van orkestbegeleiding.

IV. AANPASSING CAO NEDERLANDS BALLETORKEST

A. Aanbevelingen en conclusies

Zie ook aanbeveling 6.6. en 6.7.

12. Bij de toepassing van de dienstennorm (zie Bijlage E) dient rekening te worden gehouden met de afhankelijke positie van het orkest (NBO) van de balletten. De feitelijke ontwikkeling moet uitwijzen in hoeverre er behoefte is aan aanpassing van een dergelijke regel.

B. Toelichting

In het advies van de LWO wordt opgemerkt dat voor het doelmatig functioneren van het NBO een verruiming van het maximum aantal diensten per week noodzakelijk is.

De werkgroep balletbegeleiding is tot de conclusie gekomen dat aanpassing van de NBO-CAO wenselijk is.

Vanaf de ingebruikname en bespeling van het Muziektheater zal het NBO geconfronteerd worden met een andere dan thans gebruikelijke en meer complexe planningsmethodiek (zie hoofdstuk III). Met name de bepalingen in de NBO-CAO ten aanzien van aantal, duur en indeling der werkzaamheden behoeven een flexibeler invulling. De organisatorische gang van zaken binnen het MT - en de daarop af te stemmen werktijdenregeling van het aldaar werkzame technische en overige personeel - dient daarbij richtinggevend te zijn.

Bestuur en directie van NBO moet in overweging worden gegeven tijdig aandacht aan dit aspect te besteden en het overleg daarover met de onderhandelingspartner aan werknemerszijde voor te bereiden.

Aparte aandacht vraagt de honorering voor de medewerking aan tv-opnamen. Voorkomen dient te worden dat er tussen de van rijkswege gesubsidieerde begeleidende orkesten en omroeporkesten verschillen ontstaan, die een vrije inzet van een begeleidend orkest zouden beperken.

V. FINANCIËLE KONSEKWENTIES

A. Aanbevelingen en conclusies

13. De bestaande financiële regeling tussen HNB, NDT en NBO over de bekostiging van orkestbegeleiding (incl. honorering solisten, versterkingskosten, huur toetsinstrumenten, etc) is een goede garantie gebleken voor een kostenbewust handelen en geeft de werkgroep geen aanleiding ingrijpende wijzigingen voor te stellen.
14. Gelet op het voornemen van het ministerie van WVC om tot budgetfinanciering over te gaan, zal bij de vaststelling van het budget van het NBO rekening gehouden moeten worden met de kosten die het NBO niet zelf in de hand heeft (programming).
15. Indien balletbegeleiding als taak in de subsidievoorwaarden van de daarvoor in aanmerking komende symfonie-orkesten wordt opgenomen (zie aanbeveling 7), zal de beschikbaarstelling van die orkesten voor balletbegeleiding in beginsel om niet dienen te geschieden.
16. De werkgroep acht het gewenst dat voor de bekostiging van de beschikbaarheid van de omroeporkesten en -koor voor balletbegeleiding er in de uitwerking van de samenwerking tussen Ned. Omroep Stichting (NOS) en de balletgezelschappen een vorm wordt ontwikkeld die uitgaat van de onderlinge verrekening van de kosten (zie aanbeveling 9).
17. De kosten van de voor balletbegeleiding in aanmerking komende orkesten, zoals extra honoraria, dagkosten, e.d., die rechtstreeks voortkomen uit de balletbegeleidingstaak, dienen ten laste te worden gebracht van de balletgezelschappen.
18. Voor de meerdere kosten die het gevolg zijn van het feit, dat voortaan alle Nederlandse voorstellingen van HNB en NDT in principe met live orkestbegeleiding zullen plaatsvinden, dienen extra middelen ter beschikking te komen.

B. Toelichting

De werkgroep heeft kennisgenomen van het voornemen van de minister van WVC om, overeenkomstig het advies van de LWO, tot centrale financiering van de podiumkunsten over te gaan.

De werkgroep spreekt er haar voorkeur voor uit dat de landelijke overheid financieel eerst-verantwoordelijke zal zijn voor de muzikale begeleiding van Het Nationale Ballet en het Nederlands Dans Theater. Daarbij past de financiering van het NBO, dat vanaf zijn oprichting reeds volledig van rijkswege wordt gesubsidieerd.

Door de subsidiëring van de kosten tot instandhouding van de orkesten tot het rijk te beperken en los te koppelen van een groot aantal thans nog mede-subsidiërende lagere overheden, zal het voor zich spreken dat bij de verplichting tot balletbegeleiding, als dat in de subsidievoorwaarden is vastgelegd, de beschikbaarheid over een orkest om niet dient te geschieden.

Naast de orkestbeschikbaarheid zal balletbegeleiding door gast-orkesten extra kosten met zich meebrengen, waaronder dagkosten, extra honoraria, e.d.

Een (globale) begijfering van de extra kosten in het seizoen 1986/1987 (73 voorstellingen = 5 periodes met gastorkesten) toont het volgende resultaat:

- rechten en huur muziekmateriaal	
- honoraria dirigenten,	f 237.250,-
instrumentale en vocale solisten,	
incl. solisten uit begeleidend orkest	- 310.250,-
- extra bezetting	- 23.750,-
- séjour	- 51.350,-
- vervoer musici	- 45.500,-
- transport instrumenten	- 32.500,-
- huur repetitieruimte	- pm
- huur muziekinstrumenten	- pm
- onvoorzien	- 7.650,-
Totaal	f 471.000,-

Voor de berekening van de financiële konsekventie van de vierde aanbeveling: koorbegeleiding voor 3 programma's van het NDT, hebben wij ons gebaseerd op de feitelijke kosten die het NDT thans maakt bij het uitnodigen van een buitenlands koor:

- reiskosten koorleden	f 150.000,-
- hotel- en overige verblijfkosten	- <u>300.000,-</u>
Totaal	f <u><u>450.000,-</u></u>

Het in aanbeveling 3 van aanzienlijk belang geachte dirigentenbeleid heeft budgettair voor het NBO aanmerkelijke gevolgen.

De raming van de meerkosten van een dirigentenbeleid voor het NBO bedraagt: f 200.000,-.

De maximale meerkosten die een uitvloeisel zijn van de aanbevelingen van deze werkgroep, zijn aldus berekend op f 1.120.000,--. totaal. Dit bedrag is exclusief de aanzienlijke inkomstendering van de balletgezelschappen bij de invoering van een verrekoningssysteem met de omroep voor de beschikbaarstelling van omroeporkesten (aanbeveling 9 en 16).

Onderzocht dient te worden in hoeverre binnen reeds bestaande subsidietoezeggingen middelen gevonden kunnen worden ter gedeeltelijke dekking van de geraamde extra kosten, te denken aan:

- extra subsidiëring van NDT ter bekostiging van één gastorkest gedurende een periode/programma per seizoen ad f 150.000,-;
- mogelijke structurele ruimte binnen de budgetten van HNB, NDT en NBO ad + f 100.000,-.

Voor het ontbrekende bedrag ad ca. f 900.000,- zullen additioneel gelden beschikbaar moeten worden gesteld, die gevonden zouden kunnen worden in de besparingen op het gebied van de orkesten zoals voorgesteld door de LWO.

VI, FASERING IN DE UITVOERING VAN DE AANBEVELINGEN

De in dit rapport voorgestelde maatregelen zouden bij de ingebruikname van het nieuwe Amsterdamse Muziektheater (zomer 1986) gerealiseerd moeten zijn.

Een geleidelijke invoering tot de opening van het Muziektheater wordt wenselijk geacht.

Volgens de werkgroep verdient het aanbeveling een permanent overlegorgaan in te stellen dat, naast de uitwerking van de aanbevelingen, zich zal bezighouden met de uitvoering, begeleiding en coördinatie.

Bedoeld overlegorgaan kan een voortzetting zijn van de werkgroep Balletbegeleiding.

BIJLAGEN

W
E L
Z I J N
V O L K S
G E Z O N D
H E I D E N
C U L T U U R

Rijswijk

Kenmerk

3 februari 1984

K/MD U 18652

De Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur

Overwegende zijn voornemens met betrekking tot de herinrichting van het orkestenbestel, bij brief van 22 juni 1983 kenbaar gemaakt aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, gelet op de beraadslagingen in het mondeling overleg met de Vaste Commissie voor Welzijn en Cultuur op 22 september 1983;

b e s l u i t :

in te stellen een werkgroep balletbegeleiding, met als opdracht binnen het raam van de voorstellen van de Landelijke Werkgroep Orkestenbestel, rekening houdend met de wensen van Het Nationale Ballet, het Nederlands Dans Theater, het Nederlands Balletorkest en andere betrokken instellingen, een voorstel te doen voor een adequate instrumentale begeleiding van voorstellingen van H.N.B. en het N.D.T.

In het voorstel dienen de volgende uitgangspunten te worden gehanteerd:

- de voorstellingen dienen zo veel mogelijk te worden begeleid door levende muziek, als integraal onderdeel van balletvoorstellingen
- het Nederlands Balletorkest dient in artistiek en organisatorisch opzicht optimaal te worden ingezet
- in de voorstellen dient rekening te worden gehouden met de artistieke belangen van zowel de balletten als de begeleidende ensembles.

te benoemen tot voorzitter:
de heer drs. H.J. van Royen te Amsterdam

te benoemen tot lid:
namens Het Nationale Ballet
de heer mr. A.L. Gerritsen te Amsterdam
de heer D. Hendriks te Amsterdam
namens het Nederlands Dans Theater
de heer C.S.Th. Birnie te 's-Gravenhage
namens het Nederlands Balletorkest
de heer R. Tijssen (tevens secretaris) te Monnikendam
mevrouw J.S. van Delden te Amstelveen
op persoonlijke titel
de heer L. Vis te Olland
namens WVC J.E. Hoogerbrug te Rijswijk.

Afschrift van deze beschikking te zenden aan:

- de Algemene Rekenkamer
- de Centrale Directie Financiële en Economische Zaken
- de Centrale Directie Voorlichting, Documentatie en Bibliotheek
- de belanghebbenden.

De Minister voornoemd,

(mr.drs. L.C. Brinkman)

1. Lijst met personen en instellingen die op uitnodiging bij een of meerdere bijeenkomsten van de werkgroep aanwezig zijn geweest:

Het Residentie Orkest: - Mr. H.B. v.d. Meer (directeur)
Het Nationale Ballet - Rudi van Dantzig (artistiek
leider/choreograaf)
Het Nederlands Balletorkest - Linda Ashworth (concertmeester)
en
Lidewij Scheifes (solo-celliste)
beiden tevens bestuurslid NBO

2. Leden van de werkgroep overlegden voorts met:

Nederlandse Operastichting - Hans de Roo (intendant)
- Mevr. M.D. Sundermeyer-Kempen
en Jaap Mosterd (planning)
Het Nationale Ballet - Adam Gatehouse (muzikaal
leider)
Het Nederlands Dans Theater - David Porcelijn (muzikaal
directeur)
Nederlandse Omroep Stichting - Drs. J.E.A. Kruls (divisie-
manager DUK)

Inventarisatie van alle relevante gegevens met betrekking tot de planning van de beide balletgezelschappen voor de inzet van begeleidende orkesten

Overzicht van de paragrafen in dit hoofdstuk

1. Inleiding
2. Uitgangspunten voor de speelplannen van Het Nationale Ballet en het Nederlands Dans Theater
 - a. Basisspeelplan NDT
 - b. Basisspeelplan HNB
 - c. Toelichting op de speelplannen van NDT en HNB
3. Ideaalplanning van HNB, NDT en NBO
4. Van ideaalplanning naar werkelijkheid, c.q. seizoen 1986/1987
5. Het overgangsseizoen 1985/1986
6. Bijlagen

Amsterdam, 14 maart 1984

Dick Hendriks/Julia van Delden

1. INLEIDING

Onderstaande uiteenzetting gaat over dié planningsaspecten van het Nationale Ballet (HNB), het Nederlands Dans Theater (NDT) en het Nederlands Balletorkest (NBO) voorzover die de orkestbegeleiding van beide gezelschappen vanaf de ingebruikname van het Muziektheater (februari 1986) betreffen.

Zoals bekend, wordt in 1986 het Muziektheater (MT) geopend, terwijl de realiseringkansen voor een nieuwe behuizing voor NDT ook steeds groter worden.

Bij de voorbereiding en uitvoering van voorstellingen in deze theaters spelen andere planningstechnische factoren een rol voor HNB, NDT en NBO dan in de huidige situatie waarin de Amsterdamse Stadsschouwburg en het Scheveningse Circustheater de 'thuishavens' zijn. Andere factoren, die veelal de planning vergemakkelijken, maar die ook even zo vaak de planning compliceren.

In dit hoofdstuk wordt daarom uitgegaan van de uitgangspunten (paragraaf 2) die gelden voor HNB, NDT en NBO met ingang van het (eerste volledige MT-)seizoen, het seizoen 1986/1987.

Een aparte paragraaf (paragraaf 5) wordt besteed aan het 'overgangsseizoen', het seizoen 1985/1986.

2. UITGANGSPUNTEN VOOR DE SPEELPLANNEN VAN HNB EN NDT

Zowel HNB als NDT waren oorspronkelijk van plan om op seizoensbasis elk 8 programma's uit te brengen. Dat gegeven - alsmede het aantal daarvan door hen te geven voorstellingen - is door beide gezelschappen kenbaar gemaakt aan de Landelijke Werkgroep Orkestbestel (Commissie Sutherland II). De LWO deed de minister de volgende aanbevelingen:

- HNB voor 7 programma's door het NBO en voor zijn 8ste programma door kleine ensembles te laten begeleiden.
- NDT voor 5 programma's door het NBO, voor 2 programma's door het Residentie Orkest en voor 1 programma door kleine ensembles te laten begeleiden.

Als eerste reactie op deze aanbevelingen hebben HNB, NDT en NBO gesteld dat in deze opzet de problematiek van programma- en voorstellingenplanning als onderschat moet worden beschouwd. Elders

in deze nota wordt uiteengezet waarin de onuitvoerbaarheid daarvan voor de drie instellingen ligt. Realisering van deze aanbevelingen zou bovendien niet leiden tot een maximale inzetbaarheid van het NBO, met een bepaalde leegloop als konsekwentie.

Waar de LWO wél orkestbegeleiding voor 7 programma's van HNB en 7 programma's van NDT voor mogelijk hield, hebben beide gezelschappen hun aantal uit te brengen programma's teruggebracht tot 7 per seizoen, met als uitgangspunt dat al deze $2 \times 7 = 14$ programma's met orkest worden begeleid.

2a. Basisspeelplan NDT

NDT brengt 7 programma's uit, die zowel qua tijd als qua aantal voorstellingen (nagenoeg) identiek zijn.

Het gaat om 7 periodes van elk ongeveer $4\frac{1}{2}$ week (met telkens 15 à 17 voorstellingen) volgens het volgende stramien:

- 1 week orkestrepetities (5 à 6) in de repetitieruimte van het desbetreffende orkest
- 1 week voor voorgenerale, generale, première in Scheveningen plus aansluitend nog 2 voorstellingen in hetzelfde theater
- 1 week voor 4 à 5 herhalingen in hetzelfde theater
- $1\frac{1}{2}$ week voor 3 MT-voorstellingen (in principe in een cluster) plus 4 à 5 voorstellingen elders in het land

Deze planning impliceert dus een totale orkestclaim van $7 \times 4\frac{1}{2}$ week = + 32 weken per seizoen voor + 115 voorstellingen.

(N.B.: het exacte aantal voorstellingen in het nieuwe, Haagse/Scheveningse theater hangt mede af van de zaalcapaciteit)

Op seizoensbasis zou het NDT-speelplan er dan als volgt uit kunnen zien:

I	Den Haag/Schev. 7 x (7 à)8	(49 à) 56
	MT Amsterdam	24
	Rotterdam	9
	Utrecht	<u>6</u>
II	Totaal A'dam, Rotterd., Utrecht	39
	Eindhoven	3
	Leeuwarden	3
	Diversen (afhankelijk van 7 of 8x Den Haag).	<u>14 (à 21)</u>
III	Totaal buiten de randstad	<u>20 (à 27)</u>
	Totaal aantal voorstellingen	<u><u>115</u></u>

2b. Basisspeelplan HNB

De lengte van ieder van de 7 HNB-periodes en het aantal voorstellingen daarin zijn minder regelmatig dan bij NDT. Dit wordt veroorzaakt door dat:

1. De avondvullende balletten (2 per seizoen) elk 12 uitvoeringen in het MT krijgen, terwijl de triple bills (de 5 andere programma's) elk 9 voorstellingen in het MT krijgen (dit i.v.m. de verwachte publieksbelangstelling).
2. Programma VII (het Holland Festival-programma in juni) slechts 5 voorstellingen krijgt, terwijl in het jaarlijkse Balletfestival (eind juni/begin juli) nog eens 10 herhalingsvoorstellingen worden gegeven (van dit programma en/of een ander programma uit hetzelfde seizoen). Het gaat hier dus om 8 periodes.
3. Een aantal van de 7 programma's wél en een aantal van de 7 programma's geen voorstellingen buiten het MT krijgt. Ten aanzien van dit laatste punt het volgende ter toelichting:

Alle 7 HNB-produkties (lees programma's) worden geproduceerd en in première gebracht in (en op afmetingen van) het MT. Het lijkt vooralsnog uitgesloten, dat deze produkties in een ander nederlands theater (het nieuw te bouwen theater in Den Haag misschien uitgezonderd) kunnen worden gepresenteerd zonder ingrijpende aanpassingen op het gebied van choreografie, orkestbezetting (b.v. minder strijkers) en vooral ook scènisch.

Het maken van een tweede versie ('een reisversie') van ieder van de 7 programma's zou een kostbare (en vooralsnog niet voorziene) onkostenpost betekenen.

Op dit moment verwacht HNB dat, enerzijds gelet op de normen in "Een geldige prognose" en anderzijds gelet op de noodzakelijke variëteit in het repertoire om tot een goede spreiding te komen, met reisversies van minimaal 3 en maximaal 4 produkties volstaan kan worden.

De 7 programma's kunnen dan als volgt worden omschreven qua voorstellingsaantal en qua tijdsduur van de periodes (de programmacijfers geven géén vaste seizoenschronologie aan: het gaat hier om een voorbeeld!).

Voorbeeld van een HNB-speelplanindeling (=voorlopige planning 1986/1987):

	Aantal voorst. in MT	Max. aantal voorst. elders in Nederland	Totaal aantal voorst.	Aantal orkestweken		
I Triple bill 1 (=herhaling HF vorig seizoen)	9	(8 à) 11	(17 à) 20	5½ NBO	*	*
II Triple bill 2	9	(8 à) 11	(17 à) 20	5 gast	*	*
III Avondvullend ballet A	12	(6 à) 7	(18 à) 19	6 NBO	*	*
IV Triple bill 3	9	(8 à) 11	(17 à) 20	4½ NBO	*	*
V Triple bill 4	9	--	9	4 gast	*	*
VI Avondvullend ballet B	12	--	12	3 NBO	*	*
VII Triple bill 5 (=HF)	5	--	5	2 NBO	*	*
-- Balletfestival (= herhaling van 1 of 2 v.d. 7 programma's)	10	--	10	2½ NBO	*	*
Totaal	75	(30 à) 40*	(105 à) 115*	32½		

*) HNB streeft in zijn spreidingsbeleid naar 40 buitenvoorstellingen. Afhankelijk van de orkest(en) inzet en bijstelling van "Een geldige prognose" zal het aantal in werkelijkheid tussen de 30 en 40 uitkomen.

***) De ongelijke lengte van deze periodes met hetzelfde aantal voorstellingen heeft te maken met het , door operaplanning veroorzaakte soms meer, in een andere periode minder efficiënte gebruik van een orkest.

Bij de vaststelling van het benodigd aantal orkestwerken dat geclaimd wordt voor uitvoering én voorbereiding van het genoemde aantal voorstellingen is voor de (orkest-)voorbereiding uitgegaan van de volgende normen (uit het rapport van Lie/Lievaart, 1980):

	Een herhalingsprogr.	Première van een triple bill	Première van een avondv. ballet
Orkestrepetities (niet op toneel)	(3 à 5)	(+5 à 6)	(+8)
OT: repetitie op toneel van orkest en ballet	1	2	3
VG: voorgenerale idem	-	1	1
G : generale idem	-	1	1
Totaal aantal dagdelen voor het orkest/toneel	1 dagdeel	4 dagdelen	5 dagdelen

Deze planning impliceert dus een totale orkestclaim van 32½ weken per seizoen voor (105 à) 115 voorstellingen van HNB.

Op seizoensbasis zou het HNB-speelplan er dan als volgt uit kunnen zien:

I.	MT Amsterdam	75
	Den Haag: 3 progr. elk 2 x =	6
	Rotterdam: idem	6
	Utrecht: idem	<u>6</u>
II.	Totaal Haag, Rotterd. + Utrecht	18
	Eindhoven (regiofunctie: 3x1=)	3
	Leeuwarden: idem	3
	Andere steden: (6 à)	<u>16</u>
III.	Totaal buiten de randstad (12 à)	<u>22</u> *)
	Totaal aantal voorstellingen	<u><u>115</u></u>

*) zie toelichting op pg. D 7.

2c. Toelichting op de HNB- en NDT-speelplannen

1. HNB en NDT hebben tezamen voor $115 + (105 \text{ à}) 115 = (220 \text{ à}) 230$ voorstellingen een orkestclaim van $32\frac{1}{2} + 32 = 64\frac{1}{2}$ effectieve werkweken.

Daarbij is er van uitgegaan dat:

- a. HNB rekening houdt met (alleen) de planning van de Nederlandse Operastichting (NOS) in het MT.
- b. NDT eerste keus heeft bij de datakeuze in het Circustheater, c.q. het nieuw te bouwen theater in Den Haag.
- c. HNB en NDT zoveel mogelijk de principes van blokprogramma's en seriebespeling volgen (zie paragraaf 4: blokprogramma's en seriebespeling).

De orkestclaims van $32\frac{1}{2}$ resp. 32 weken zijn gebaseerd op een (overigens zeer voorlopige) uitwerking van bovengenoemde uitgangspunten in de speelplanning voor 1986/1987 voor HNB, NDT, NBO en de NOS (zie bijlagen 1, 2 en 3 en zie ook de konklusies in paragraaf 4: "Van ideaalplanning naar werkelijkheid").

2. NDT kan het orkest iets efficiënter gebruiken dan HNB omdat:
- a. NDT wél eerste keus in zijn eigen theater heeft (premissie) terwijl HNB in MT rekening moet houden met de gecompliceerde planning van NOS (zie ook bij paragraaf 4: blokprogramma's en seriebespeling).
 - b. HNB van een aantal programma's alléén voorstellingen kan geven in het MT, waardoor een iets ongunstigere verhouding orkest-repetities versus voorstellingen ontstaat.
3. Indien HNB zijn streefgetal van 22 voorstellingen buiten de randstad kan realiseren, liggen de speelbeurten van HNB en NDT binnen en buiten de randstad nagenoeg gelijk:

	MT, Rotterd., Utrecht + Den Haag	Andere steden	Totaal
HNB	93	22	115
NDT	95	20	115

3. IDEEAALPLANNING HNB, NDT EN NBO

Met het oog op een optimale benutting van het NBO hebben HNB, NDT en NBO medio november 1983 gezamenlijk een 'Ideaalplanning' opgesteld (zie bijlage 6), teneinde te berekenen hoeveel 'efficiëncy-verlies' ontstaat, als de speelplannen van HNB, NDT en NBO met die van de NOS worden verweven. Daarbij werd er van uitgegaan dat:

- a. de volledige capaciteit van het NBO optimaal benut moest worden.
- b. HNB en NDT zo efficiënt mogelijk spelen, d.w.z. volgens het systeem van blokprogramma's en seriebespeling.
- c. HNB en NDT data kunnen plannen voor die series zonder rekening te houden met wensen van andere gezelschappen.
- d. het aantal speelbeurten en de spreiding ervan (nagenoeg) is zoals omschreven in paragraaf 2 van dit hoofdstuk: 'Uitgangspunten voor de speelplannen van HNB en NDT'.
- e. zowel bij HNB als bij NDT telkens minimaal één volle week zonder voorstellingen moet voorafgaan aan de première van een nieuw programma (zie ook de toelichting bij blokprogramma's op pg. D10).

Dit 'ideaalplan' leidde tot de volgende konklusies:

1. HNB kan 5 series spelen met het NBO en claimt daarvoor het NBO voor $22\frac{1}{2}$ week.
2. HNB moet 2 series spelen met een gastorkest en claimt daarvoor dat gastorkest voor 2 periodes van totaal 7 weken.
3. HNB claimt voor totaal 115 voorstellingen $29\frac{1}{2}$ effectieve 'orkestweken'.
4. NDT kan 5 series spelen met het NBO en claimt daarvoor het NBO voor 21 weken.
5. NDT moet 2 series spelen met een gastorkest en claimt daarvoor dat orkest voor $2 \times 4 = 8$ weken.
6. NDT claimt voor totaal 115 voorstellingen 29 effectieve 'orkestweken'.
7. HNB en NDT claimen samen $29\frac{1}{2} + 29 = 58\frac{1}{2}$ effectieve 'orkestweken'.
8. Bij een optimale benutting van het NBO ($2 \times 5 = 10$ series, met in totaal 163 voorstellingen van HNB en NDT) hebben HNB en NDT tezamen gedurende 4x een periode van 1 maand een gastorkest nodig ($2 \times 2 = 4$ series met in totaal 68 voorstellingen).
9. NBO zou voor de genoemde 163 voorstellingen $334\frac{1}{2}$ diensten maken (incl. 51 reisdiensten), respectievelijk $1184\frac{1}{2}$ uur.

4. VAN IDEEAALPLANNING NAAR WERKELIJKHEID (C.Q. 1986/1987)

De gezamenlijke claim uit de ideaalplanning van HNB en NDT verhoudt zich (in weken uitgedrukt) tot de werkelijke (1986/1987-)claim als volgt:

IDEAALPLANNING					WERKELIJKE PLANNING 86/87				
HNB		NDT		totaal aantal weken	HNB		NDT		totaal aantal weken
NBO	Gast	NBO	Gast		NBO	Gast	NBO	Gast	
11½	7	21	8		23½	9	20	12	
29½		29		58½	32½		32		64½

Toelichting bij de berekening van het aantal geclaimde orkestwerken: De wekentelling is niet volstrekt zuiver, omdat er bij iedere overgang van een orkestperiode naar de volgende (c.q. van begeleiding van het ene gezelschap naar het andere) sprake is van overlapping. NBO heeft al orkestrepitities van een nieuw programma, terwijl er nog voorstellingen in diezelfde week plaatsvinden van het voorgaande programma.

Tussen de 'ideaalplanning' en de 'werkelijke planning' zit dus een verschil van 6 weken extra orkestbehoefte van HNB en NDT (bij gelijk aantal voorstellingen), nl. het verschil tussen 64½ en 58½ week uit respektievelijk de werkelijke planning 1986/1987 en de ideaalplanning.

Toelichting:

NDT (sinds 1977) en HNB (sinds 1982) baseren hun speelplan zoveel mogelijk op het systeem van BLOKPROGRAMMA'S en SERIEBESPELING. Onder een blokprogramma wordt verstaan een programma (bestaand uit één avondvullend ballet of bestaand uit meerdere (meestal 3, soms 4 balletten, een zogenaamde triple bill), dat in ongewijzigde samenstelling in een relatief korte periode (meestal 3 weken) een aantal (niet noodzakelijkerwijs aaneengesloten) voorstellingen krijgt.

Het principe van blokprogramma's impliceert (bij HNB en NDT), dat een nieuw blokprogramma pas in première gaat als de laatste voorstelling van het voorgaande blokprogramma is gegeven. Op ieder willekeurig moment staat er dus maar één (blok-) programma op het 'lopende' repertoire. Bovendien valt er (i.v.m. balletrepetities) altijd minimaal 1½ week tussen de laatste voorstelling van een blokprogramma en de eerste voorstelling van het daaropvolgende (blok-)programma (nl. 1 week geen voorstellingen en + ½ week voor technische voorbereiding, generales etc. - zie punt e bij ideaalplanning -).

Onder seriebespeling wordt verstaan het geven van aaneengesloten, onafgebroken reeksen van (minimaal 3) voorstellingen in hetzelfde theater door hetzelfde gezelschap.

Seriebespeling in het algemeen impliceert niet noodzakelijkerwijs dat in de reeks van (serie-)voorstellingen steeds hetzelfde programma wordt uitgevoerd.

In de speelplannen van HNB en NDT is het - door de koppeling van de principes van blokprogramma's én seriebespeling - wél zo, dat in een seriebespeling steeds hetzelfde programma wordt uitgevoerd.

HNB en NDT hebben gekozen voor de principes blokprogramma's en seriebespeling omdat:

1. Het NBO (c.q. het gastorkest) effectiever kan worden ingezet.

Door het orkest namenlijk (bijna) dagelijks een voorstelling van hetzelfde programma te laten begeleiden, worden ophaalrepetities overbodig, hetgeen leidt tot grotere voorstellingscapaciteit van het orkest. Ook wordt 'leegloop' (in het geheel niet benutten van repetitie- dan wel voorstellingscapaciteit) van het orkest voorkomen.

De totale orkestperiode voor een programma van 15 voorstellingen kan met dit systeem worden 'ingedikt' van 5 naar 4 weken! Dit geldt ook voor de, voor dat programma eventueel aan te trekken koren en (muzikale) solisten (pianisten, zangers etc.).

2. Hetzelfde geldt voor de dansers en hun inzetbaarheid bij repetities en voorstellingen.
3. Voor het publiek wordt een duidelijker inzicht gekreëerd waar, wanneer en met welk programma het desbetreffende gezelschap voorstellingen geeft. Begin- en einddatum van een programma, c.q. serie zijn duidelijk herkenbaar. Het publiek hoeft niet meer naar 'losse voorstellingen' te zoeken.
4. Publicitair is het veel effectiever (en dus goedkoper) om een serie van 15 (of 2 series van 7 à 8) voorstellingen te promoten dan 15 losse voorstellingen.

In de ideaalplanning (paragraaf 3) zijn de principes van blokprogramma's en seriebespeling heel consequent doorgevoerd. Consequenter dan momenteel het geval is nu NDT in het Circustheater na de NOS moet plannen en HNB in de Amsterdamse Stadsschouwburg bij de planning niet alleen het theater 'deelt' met de NOS, maar ook met het Publiekstheater (PT).

Zo goed als HNB en NDT dus (ter verhoging van efficiëncy en ter beteugeling van de kosten) de principes van blokprogramma's en seriebespeling hanteren, zo heeft ook de NOS te maken met een aantal uitgangspunten bij de planning. Die uitgangspunten (veelal ernstige beperkingen van de flexibiliteit van de operaplanning) betreffen onder meer:

- * De onmogelijkheid om dezelfde opera op 2 achtereenvolgende dagen te spelen (uitzonderingen daargelaten); bij 'zware' opera's zijn zelfs 2 rustdagen noodzakelijk.

- * De inzetmogelijkheid(eden) van het begeleidende orkest (vertaald in CAO's), die veelal niet zo groot is (zijn) als die van het NBO.
- * De inzetmogelijkheden van het operakoor (vertaald in CAO's)
- * De (voorlopige) onmogelijkheid om 2 opera's tegen elkaar in te spelen, zodat (met om en om-voorstellingen van 2 verschillende produkties) tot seriebespeling zou kunnen worden gekomen.

Bovenstaande planningsaspecten bij de NOS staan een konsekvent systeem van seriebespeling door de NOS (en daarmee ook door HNB) in de weg.

In het planningsoverleg tussen NOS en HNB is getracht om het 'balletsysteem van blokprogramma's en seriebespeling' en het 'operasysteem van losse voorstellingen' samen te brengen tot een acceptabel speelplan. Uiteraard kon echter niet worden voorkomen, dat lange balletseries (HNB heeft een voorkeur voor series van 8 voorstellingen in het MT) - vooralsnog - nagenoeg tot de onmogelijkheden behoren.

In het 'compromismodel' NOS/HNB zijn weliswaar clusters van telkens 3 of 4 voorstellingen gekreëerd, maar de NOS-voorstellingen die vallen tussen die clusters leveren ontegenzeggelijk 'leegloop' voor HNB op (en per konsekventie voor het NBO, in het bijzonder voor het aantal orkest- en individuele diensten).

Daarbij moet nog worden aangetekend, dat HNB in die 'leeglooptdagen' geen buitenvoorstellingen kan plannen, teneinde de vrijgevalen NBO-capaciteit te benutten. De buitenvoorstellingen zijn namenlijk (eveneens ter verhoging van efficiëncy en ter verlaging van de kosten) in clusters, c.q. series geprogrammeerd na afloop van de 9 (of 12) MT-voorstellingen van dat programma. Choreografische, muzikale en scènische aanpassingen van een MT-produktie naar een reisversie toe, maken het artistiek hoogst ongewenst om die 2, duidelijk verschillende versies van dezelfde produktie 'door elkaar te spelen' in het MT én daarbuiten.

Bovenstaande uiteenzetting moge duidelijk maken, dat er een niet on aanzienlijk verschil bestaat tussen enerzijds de ideaalplanning en anderzijds de realiteit als het gaat om efficiënt orkestgebruik.

Mogelijkerwijs biedt de toekomst voor dit probleem enige ruimte. De eerste twee, drie jaar in het MT betekent voor de NOS iedere opera een première-produktie. Als na verloop na 2 à 3 jaar echter het aantal reprise-produkties (met veel minder voorbereidingstijd!) zal toenemen, is het niet ondenkbaar, dat wél (althans veel vaker dan nu het geval is) 2 opera's tegen elkaar in kunnen worden gespeeld, waardoor in het speelplan seriebespeling voor de opera, en per konsekwentie voor het ballet, mogelijk wordt.

Gelet op deze mogelijke ontwikkeling zal in de komende maanden studie worden gemaakt van de voor- en nadelen van bespeling van het MT op basis van 'seasons'. Volgens dit systeem (dat met name in New York door de respektievelijke opera- en balletgezelschappen wordt gevolgd) hebben opera en ballet ieder lange, aaneengesloten series voorstellingen van telkens minstens één maand (of meer), waarin een veelvoud van verschillende programma's (al dan niet 'door elkaar') worden gespeeld.

Konklusies m.b.t. HNB- en NDT-claims voor orkestbegeleiding in het seizoen 1986/1987

Onderstaande konklusies zijn gebaseerd op de uitgangspunten uit paragraaf 2 (dus de werkelijke situatie en niet volgens de ideaalplanning!) én op een voorlopige opzet voor het seizoen 1986/1987 van NOS, HNB, NDT en NBO. Die planning is nog niet op al zijn merites bestudeerd. Desalniettemin mogen onderstaande konklusies als een voorlopig stramien voor de komende jaren beschouwd worden.

1. NBO kan 5 van de 7 series van HNB begeleiden (met daarin 85 voorstellingen).
2. NBO kan 4½ van de 7 series van NDT begeleiden (met daarin 72 voorstellingen, zie toelichting, punt 1).
3. NBO begeleidt derhalve 157 voorstellingen van HNB en NDT (met 325 diensten, ofwel 1137½ uur).
- 4.* HNB heeft gedurende 2 periodes een gastorkest nodig (met daarin 28 voorstellingen), te weten:
 - a) 6 oktober t/m 10 november 1986 (5 weken, 19 voorstellingen)
 - b) 23 februari t/m 21 maart 1987 (4 weken, 9 voorstellingen)
- 5.* NDT heeft gedurende 3 periodes een gastorkest nodig (met daarin 45 voorstellingen), te weten:

- a) 15 september t/m 18 oktober 1986 (5 weken, 18 voorstellingen)
 - b) 24 november t/m 27 december 1986 (5 weken, 18 voorstellingen)
 - c) 7 t/m 20 juni 1987 (2 weken, 9 voorstellingen = $\frac{1}{2}$ periode)
6. In de eerste week van ieder van de genoemde gastorkest-periodes vallen alleen 5 à 6 orkestrepetities (overdag), die niet in het MT hoeven plaats te vinden (of het Haagse theater), maar die kunnen plaatsvinden in de 'normale' repetitieruimten van het desbetreffende orkest. Die week kan het gastorkest dus 's avonds in principe wel concerten geven (mits dit qua beurtentelling mogelijk is). Bovendien zijn voor die gastorkesten (op beperkte schaal) losse concerten mogelijk in de begeleidingsperiodes, met name in die HNB-periodes waarin het orkest minder intensief wordt gebruikt. Die voorstellingscapaciteit 's avonds is voor NBO in deze opzet al wel optimaal benut voor voorstellingsbegeleiding van de voorgaande periode (van meestal het andere gezelschap).
- *) Het stramien geldt voor het principe $2 + 3 = 5$ gastperiodes van elk 4 à 5 weken (gemiddeld). Per seizoen zal de dataplaning van die periodes, de lengte ervan en het desbetreffende aantal voorstellingen wisselen.

Toelichting bij de konklusies

Bovenstaande konklusie (HNB en NDT hebben gedurende 5 periodes één of meer gastorkesten nodig) is geflatteerd want:

1. In de planning is vooralsnog de hand gelicht met een aantal CAO-bepalingen van het NBO en aspecten als winter- en voorjaarskompensatieweek, maar is wel rekening gehouden met het verlenen van alle verplichte en vrije kompensatiedagen.
2. In de planning is m.b.t. de verdeling van speelbeurten van HNB en NOS in het MT in februari 1987 een knelpunt gesignaleerd. In deze opzet is ervan uitgegaan, dat dit zich oplost. Lukt dat niet, dan kan inzet van een extra gastorkest het gevolg zijn.
3. De derde gastorkestperiode voor NDT (juni 1987) is als een hele omschreven, weliswaar gaat het om 'overname' van een serie, die door NBO is voorbereid en voor de helft uitgespeeld. Uitzonderingsgewijs zou NDT soms van het volledig uitspelen van dat programma kunnen afzien (zodat zowel NDT als HNB in die periode kunnen vol-

staan met het NBO), echter met het gevolg, dat NDT geen volledig seizoen meer speelt (nl. 106 in plaats van 115 voorstellingen). Bovendien is bij deze planning (met als resultaat 5 periodes voor één of meerdere gastorkesten) uitgegaan van een aantal premissen, die een ontbindend karakter hebben:

Uitgangsvoorwaarden voor bovenstaande konklusies:

1. In de planning van het speelplan van het MT neemt NDT van meet af aan deel. Het is ondenkbaar, dat bovenstaand resultaat wordt behaald, indien NDT zijn speelplan (c.q. zijn orkestclaim) moet maken als afgeleide van een reeds voltooid NOS/HNB-speelplan. Het niet optimaal betrekken van NDT als volwaardige en gelijkwaardige gesprekspartner van HNB en NOS in de planning van het MT-speelplan heeft niet alleen ernstige gevolgen voor het speelplan van NDT, maar ook (via de koppeling van het NBO) voor dat van HNB, hetgeen weer zijn weerslag op de NOS-planning zal hebben.
2. NOS, HNB en NDT moeten 'eerste keus' hebben bij de vaststelling van hun data over het hele seizoen in het MT (dus ook in de juni-juli-periode, waarin met name het Holland Festival als bespeler gegadigde is). Alleen dan is NBO-begeleiding van zowel HNB als NDT in de juni/juli-periode (de zgn. Holland Festival-periode) mogelijk. Indien op die eerste keus inbreuk wordt gepleegd door (de NBO-begeleidingsefficiëncy verstorende) voorstellingen door derden, dan zullen HNB en NDT ieder een orkest nodig hebben voor de juni/juli-periode (en idem dito voor andere periodes in het seizoen) in plaats van dit orkest 'te delen', zodat het aantal periodes voor gastorkesten opnieuw wordt verhoogd, terwijl bovendien het NBO niet langer optimaal zal worden benut.
3. De 'eerste datakeus' betreft achtereenvolgens:
 1. NOS, HNB en NDT (+NBO) in het MT
 2. NDT in het Haagse theater (als afgeleide van 1)
 3. HNB in het Haagse theater (als afgeleide van 1 en 2; 3 hoeft niet noodzakelijkerwijs parallel te lopen aan 2, aangezien HNB met slechts 6 voorstellingen in Den Haag zal spelen ofwel + 1 voorstelling per uit te brengen programma).
 4. HNB en NDT in theaters buiten Amsterdam en Den Haag (als afgeleide van 1, 2 en 3). 1

Het zal daarmee duidelijk worden, dat de planning van HNB en NDT in Amsterdam en Den Haag aan alle andere theaters in het land waarin HNB en NDT zullen optreden (met speciale aandacht voor Utrecht en Rotterdam) absolute beperkingen stelt aan de data-beschikbaarheid. Gezien de geringe flexibiliteit van HNB en NDT nadat hun gecompliceerde speelplan in gezamenlijk overleg tot stand is gekomen, zal - bij niet-benutting door de buitentheaters van de per saldo voor HNB en NDT beschikbare speeldata aldaar - leiden tot:

- afname van het aantal voorstellingen buiten Amsterdam en Den Haag
 - respektievelijk het slechts kunnen geven van voorstellingen aldaar wanneer - uitsluitend ten behoeve daarvan - er nóg ruimer beroep op gastorkesten wordt gedaan.
4. Dezelfde, in feite dwingende data-vastlegging betreft ook de te engageren gastorkesten. Ook die periodes 'rollen vanzelf uit de planning', nadat het NBO (bij optimale benutting van capaciteiten) is verdeeld tussen HNB en NDT.
5. Voorlopig ziet het er naar uit, dat de definitieve vaststelling van een seizoen van NOS, HNB, NDT en NBO (en gastorkesten voorzover het hun balletbegeleiding betreft) zijn beslag dient te krijgen minimaal 2½ jaar voor aanvang van het desbetreffende seizoen. Zo zal het seizoen 1986/1987 definitief vastgesteld moeten zijn per 1 maart 1984.

Het is niet ondenkbaar dat die termijn in de toekomst nog langer wordt, gelet op de termijn waarmee gerenommeerde operasolisten worden gekontrakteerd.

6. De konklusies m.b.t. het benodigde aantal gastorkest-periodes zijn gebaseerd op de volgende voorstellingenaantallen in het MT:
- 75 x HNB
 - 25 x NDT
 - 110 x NOS

Zoals bekend, staan in de oorspronkelijke uitgangspunten voor de MT-bespeling 100 NOS-voorstellingen geprogrammeerd. Uitbreiding van dit aantal naar ± 110 (1986/1987) of een nog hoger aantal zal de speelplanvaststelling voor NOS, HNB en NDT bemoeilijken en daarmee:

- het efficiënt gebruik van het NBO nadelig beïnvloeden
 - het benodigd aantal gastorkest-periodes verhogen.
7. De CAO van het NBO zal moeten worden herzien, omdat (zoals al eerder aangestipt) in de werkelijke planning (86/87) de hand is gelicht met een aantal CAO-bepalingen.
8. In de werkelijke planning 1986/1987 is er van uitgegaan dat HNB in nagenoeg iedere programmaserie twee voorstellingen op één speeldag speelt. Of dit qua orkestbegeleiding reëel is, is nog niet afdoende onderzocht.
- In sommige gevallen zal dubbele bespeling leiden tot dubbele orkestbezetting voor bepaalde groepen (met name de blazers), hetgeen financiële konsekwenties kan hebben.

Eindkonklusie m.b.t. de benodigde vijf gastperiodes voor het seizoen 1986/1987

Indien aan alle bovenstaande uitgangsvoorwaarden wordt voldaan, kunnen HNB en NDT hun volledige seizoenplanning voor 1986/1987 realiseren, met behulp van één of meerdere gastorkesten voor 5 periodes.

Dit periode-aantal is het minimum dat kan gelden als stramien voor de daaropvolgende seizoenen.

Uitzonderingsgewijs kan bijvoorbeeld als HNB of NDT incidenteel voor één programma afziet van orkestbegeleiding soms volstaan worden met 4 periodes.

5. HET OVERGANGSSEIZOEN 1985/1986

Het seizoen 1985/1986 (zie bijlage 7 t/m 13) is het seizoen, waarin NOS en HNB 'overgaan' van de Stadsschouwburg naar het Muziektheater. Dit overgangsseizoen kan noch qua vaststelling van het speelplan, noch qua inzet van NBO en gastorkesten als representatief worden gezien.

Immers:

1. HNB is gedurende 3 maanden op 'non-actief', d.w.z. geeft geen openbare voorstellingen in de periode van half november 1985 tot half februari 1986
2. De uitgangspunten van HNB en NDT voor speelplanvaststelling per 1986/1987 zijn in dit seizoen nog niet doorgevoerd.

3. HNB speelt van half oktober tot half november 1985 nog een programma met de band.
4. De minimale voorbereidingstijd voor het uitbrengen van een nieuw programma wordt zowel bij HNB als bij NDT in zeker de helft van de programma's niet gehaald.
5. Programma VII van NDT (HF 1986) is met 6 voorstellingen niet compleet.

Konklusies t.a.v. het overgangsseizoen 1985/1986

1. NBO kan 5½ van de 7½ series van HNB begeleiden (met daarin 84 à 89 voorstellingen, inclusief het balletfestival).
2. HNB speelt de 2, niet door het NBO begeleide series met:
 - a. band (1 programma)
 - b. gastorkest (1 programma)
3. NBO kan 5 van de 7 series van NDT begeleiden (met daarin 69 voorstellingen)
4. NBO begeleidt derhalve 153 à 158 voorstellingen van HNB en NDT (met daarin 313 à 318 diensten, ofwel 1112½ à 1125 uur).
5. HNB heeft gedurende 1 periode een gastorkest nodig (met daarin 21 voorstellingen, te weten:
 1. 20 oktober t/m 9 november 1985 (3 weken, 13 voorstellingen)
 2. 9 februari t/m 1 maart 1986 (3 weken, 13 voorstellingen).

NB. 1: Residentie Orkest is niet beschikbaar voor de eerste gastperiode van NDT (oktober/november 1985)

NB. 2: Financiering van de eerste gastorkest-periode voor NDT (oktober/november 1985) zou volgens de 'oude NDT-regeling' kunnen plaatsvinden (financiering van 1 gastorkest per seizoen extra-subsidiabel).

6. BIJLAGEN

1. Voorlopig speelplan NBO in 1986/1987
2. Voorlopig speelplan voor gastorkesten in 1986/1987 (voor HNB en NDT)
3. Overzicht diensten/urentelling NBO 1985/1986 + vorige seizoenen
4. Overzicht voorstellingen aantallen NBO + gastorkesten in 1985/1986, 1986/1987 en ideaalplanning

ATTENTIE

Alle gegevens over de speelplannen die zijn vermeld in deze bijlagen betreffen de situatie zoals die op 1 maart 1984 bekend was.

Alle wijzigingen die sindsdien in de respektievelijke speelplannen zijn aangebracht, zijn in deze bijlagen niet verwerkt. De aangebrachte wijzigingen laten overigens alle genoemde periodes voor gastorkesten ongemoeid.

I	II	III	IV	V	VI (3)
24/8	21/9 HASD	19/10 VR5 ①	16/11 VR5 ①	14/12 VR5 ①	11/1 VR5 ①
25/8	22/9 VR5 ①	20/10 OR	17/11 VR5 ②	15/12 X H	12/1 N
26/8	23/9 HASD	21/10 OR	18/11 OR OR	16/12 X H	13/1 NASD
27/8 VR5 ①	24/9	22/10 OR	19/11 OR NASD	17/12	14/1 N
28/8 COMP. 5/5	25/9 (9x) HASD	23/10 OR	20/11 HBS	18/12 X H	15/1 OR NASD
29/8 COMP. 28/5	26/9 OF 4	24/10 OR	21/11 HBS NASD	19/12 X H	16/1 OR NASD
30/8 VR5 ②	27/9 VR5 ②	25/10 VR5 ②	22/11 HBS	20/12 VR5 ②	17/1 VR5 ②
31/8 VR5 ③	28/9 VR5 ③	26/10 VR5 ③	23/11 VR5 ③	21/12 VR5 ③	18/1 VR5 ③
1/9 OR	29/9 HBSG	27/10 VR5 ④	24/11 X HBSVG	22/12 VR5 ④	19/1 VR5 ④
2/9 OR OR	30/9 I HSCH	28/10 OR NBB	25/11 HBSG X	23/12 VR5 ⑤	20/1 OR NSCH
3/9 OR OR	1/10 HSCH	29/10 NBB NBSG	26/11 III SB HASD	24/12 X HASD	21/1 OR NSCH
4/9 OR	2/10 H	30/10 II NSCH	27/11 X HASD	25/12 HASD X	22/1 OR NSCH
5/9 OR PIC ①	3/10 H	31/10 (15x) NSCH	28/11 X HASD	26/12 VR5 ⑥	23/1 OR NSCH
6/9 VR5 ④	4/10 H	1/11 NSCH	29/11 VR5 ④	27/12 X HASD	24/1 NSCH
7/9 PIC ②	5/10 H	2/11 VR5 ⑤	30/11 HASD X	28/12 VR5 ⑦	25/1 VR5 ⑤
8/9 VR5 ⑤	6/10 VR5 ④	3/11 VR5 ⑥	1/12 VR5 ⑤	29/12 OR OR	26/1 HBS HBS
9/9 OR OR	7/10 H ?	4/11 NSCH	2/12 HASD	30/12 (12x) HASD	27/1 VR5 ⑥
10/9 OR	8/10 H ?	5/11 NSCH	3/12 HASD X	31/12 OR	28/1 HBSVG NUTR
11/9 HBSVG	9/10	6/11 NSCH	4/12 X HASD	1/1 VR5 ⑧	29/1 HBSG NUTR
12/9 HBSG I HASD	10/10 VR5 ⑦	7/11 NSCH	5/12 VR5 ⑦	2/1 OR OR	30/1 IV HASD
13/9 HASD	11/10 VR5 ⑤	8/11 NSCH	6/12 VR5 ⑥	3/1 VR5 ⑨	31/1 HASD
14/9 VR5 ⑥	12/10 VR5 ⑥	9/11 VR5 ⑦	7/12 HASD X	4/1 VR5 ⑩	1/2 VR5 ⑦
15/9	13/10	10/11 VR5 ⑧	8/12 X HBSG	5/1 VR5 ⑩	2/2
16/9	14/10	11/11 N	9/12 III HSCH	6/1 OR NBB	3/2
17/9 2x? HASD	15/10	12/11 N	10/12 X HSCH	7/1 NBB NBSG	4/2 2x? HASD
18/9 HASD	16/10	13/11 N	11/12 VR5 ⑩	8/1 II NSCH	5/2 (OFB/2) HASD
19/9 HASD	17/10	14/11 OR N	12/12 X H	9/1 (15x) NSCH	6/2
20/9 VR5 ⑦	18/10 VR5 ⑧	15/11 NASD	13/12 X H	10/1 NSCH	7/2 VR5

VII	VIII	IX	X	XI	XII
8/2 HASD	8/3 VR5 ①	5/4 VR5 ①	3/5 HASD (13x?)	31/5 VR5 ①	28/6 VR5 ①
9/2 VR5 ①	9/3 VR5 ②	6/4 VR5 ②	4/5 X HBSG	1/6 VR5 ③	29/6 VR5 ②
10/2 OR HASD	10/3 NSCH	7/4 OR NSCH	5/5 IV HSCH	2/6 OR HASD	30/6 OR HASD
11/2 VR5 ②	11/3 NSCH	8/4 OR NSCH	6/5 X HSCH	3/6 OR HASD	1/7 (10x) HASD
12/2 OR HASD	12/3 NSCH	9/4 HBS NSCH	7/5 X HSCH	4/6 OR OR	2/7 HASD
13/2 OR OR	13/3 NSCH	10/4 HBS NASD	8/5 VR5 ① Δ	5/6 OR HASD	3/7 (BF) HASD
14/2 OR (9x) HASD	14/3 NSCH	11/4 HBS NSCH	9/5 X H	6/6 OR NASD	4/7 HASD
15/2 VR5 ③	15/3 VR5 ③	12/4 VR5 ③	10/5 X H	7/6 VR5 ③	5/7 HASD
16/2 VR5 ④	16/3 OR	13/4 HBSVG	11/5 VR5 ②	8/6 HBS HBS	6/7 VR5 ③
17/2 OR NBB	17/3 OR	14/4 HBSG	12/5 X H	9/6 VR5 ④	7/7 HASD
18/2 NBB NBSG	18/3 OR	15/4 II HASD	13/5 X H	10/6 HBSVG NUTR	8/7 HASD
19/2 II NSCH	19/3 OR	16/4 NW HASD	14/5 VR5 ③	11/6 HBSG NUTR	9/7 HASD
20/2 (8x) NSCH	20/3 OR	17/4 MEER HASD	15/5 X H	12/6 III HASD	10/7 HASD
21/2 NSCH	21/3 VR5 ④	18/4 VR5 ④	16/5 X H	13/6 (5x) HASD	11/7 VR5 ④
22/2 VR5 ⑤	22/3 VR5 ⑤	19/4 HASD X	17/5 VR5 ④	14/6 HASD	12/7 VR5 ⑤
23/2 VR5 ⑥	23/3 VR5 ⑥	20/4 X HASD	18/5 X H	15/6 VR5 ⑤	13/7 VR5 C. 19/4
24/2 N	24/3 OR NBB	21/4 VR5 ⑤	19/5 (11x) H	16/6 HASD	14/7 VR5 C. 20/4
25/2 NASD	25/3 NBB NBSG	22/4 X HASD	20/5 OR	17/6 HASD	15/7 VR5 C. 8/6
26/2 N	26/3 VI NSCH	23/4 X HASD	21/5 OR OR	18/6 OR NSCH	16/7
27/2 NASD	27/3 (13x) NSCH	24/4 X HASD	22/5 OR OR	19/6 NSCH	17/7
28/2 NASD	28/3 NSCH	25/4 X HASD	23/5 VR5 ⑤	20/6 NSCH	18/7
1/3 VR5 ⑦	29/3 NASD	26/4 HASD X	24/5 VR5 ⑥	21/6 VR5 ⑥	19/7
2/3 N	30/3 VR5 ⑦	27/4 VR5 ⑥	25/5 VR5 ⑦	22/6 VR5 ⑦	20/7
3/3 N	31/3 VR5 ⑧	28/4 X HASD	26/5 OR NBB	23/6 VR5 C. 3/5	21/7
4/3 N	1/4 OR NASD	29/4 HASD X	27/5 NBB NBSG	24/6 VR5 ⑧	22/7
5/3 N	2/4 OR NUTR	30/4 VR5 ⑦	28/5 VI NSCH	25/6 OR OR	23/7
6/3 N	3/4 OR NSCH	1/5 VR5 ⑧	29/5 (12x) NSCH	26/6 OR OR	24/7
7/3 VR5 ⑧	4/4 OR NUTR	2/5 VR5 ⑨	30/5 NSCH	27/6 VR5 ⑨	25/7

HNB I 9+8 III 12+8 IV 9 VII 13+11 VIII 15 = 58+27 = 85
 NDT II 15 IX 15 I 18 VI 13 VII 12 = 72 = 72
 NBO Pic 2 = 2 = 159

I	II	III	IV	V	VI (3)
24/8	21/9	19/10 HASD	16/11	14/12	11/1
25/8	22/9	20/10	17/11	15/12	12/1
26/8	23/9	21/10	18/11	16/12	13/1
27/8	24/9	22/10 2x HASD	19/11	17/12	14/1
28/8	25/9	23/10 HASD	20/11	18/12	15/1
29/8	26/9	24/10	21/11	19/12	16/1
30/8	27/9	25/10 HASD	22/11	20/12	17/1
31/8	28/9	26/10 2x? HASD	23/11	21/12	18/1
1/9	29/9	27/10	24/11	22/12	19/1
2/9	30/9	28/10 HASD	25/11	23/12	20/1
3/9	1/10	29/10 HBSG	26/11	24/12	21/1
4/9	2/10	30/10 II HSCH	27/11	25/12	22/1
5/9	3/10	31/10 10x HSCH	28/11	26/12	23/1
6/9	4/10	1/11	29/11	27/12	24/1
7/9	5/10	2/11 H	30/11	28/12	25/1
8/9	6/10 OR	3/11 H	1/12	29/12	26/1
9/9	7/10 OR	4/11 H	2/12	30/12	27/1
10/9	8/10 OR	5/11 H	3/12	31/12	28/1
11/9	9/10 OR	6/11 H	4/12	1/1	29/1
12/9	10/10 OR	7/11 H	5/12	2/1	30/1
13/9	11/10	8/11 H	6/12	3/1	31/1
14/9	12/10	9/11 H	7/12	4/1	1/2
15/9	13/10 HBS HBS	10/11	8/12	5/1	2/2
16/9	14/10	11/11	9/12	6/1	3/2
17/9	15/10 HBSVG	12/11	10/12	7/1	4/2
18/9	16/10 HBSG	13/11	11/12	8/1	5/2
19/9	17/10 II HASD	14/11	12/12	9/1	6/2
20/9	18/10 9x	15/11	13/12	10/1	7/2
VII	VIII	IX	X	XI	XII
8/2	8/3 HASD	5/4	3/5	31/5	28/6
9/2	9/3	6/4	4/5	1/6	29/6
10/2	10/3	7/4	5/5	2/6	30/6
11/2	11/3 HASD	8/4	6/5	3/6	1/7
12/2	12/3 HASD	9/4	7/5	4/6	2/7
13/2	13/3	10/4	8/5	5/6	3/7
14/2	14/3	11/4	9/5	6/6	4/7
15/2	15/3	12/4	10/5	7/6	5/7
16/2	16/3	13/4	11/5	8/6	6/7
17/2	17/3 HASD	14/4	12/5	9/6	7/7
18/2	18/3 2x? HASD	15/4	13/5	10/6	8/7
19/2	19/3	16/4	14/5	11/6	9/7
20/2	20/3 HASD	17/4	15/5	12/6	10/7
21/2	21/3 HASD	18/4	16/5	13/6	11/7
22/2	22/3	19/4	17/5	14/6	12/7
23/2 OR	23/3	20/4	18/5	15/6	13/7
24/2 OR	24/3	21/4	19/5	16/6	14/7
25/2 OR	25/3	22/4	20/5	17/6	15/7
26/2 OR OR	26/3	23/4	21/5	18/6	16/7
27/2 OR	27/3	24/4	22/5	19/6	17/7
28/2	28/3	25/4	23/5	20/6	18/7
1/3	29/3	26/4	24/5	21/6	19/7
2/3 HBS HBS	30/3	27/4	25/5	22/6	20/7
3/3	31/3	28/4	26/5	23/6	21/7
4/3 HBSVG	1/4	29/4	27/5	24/6	22/7
5/3 HBSG	2/4	30/4	28/5	25/6	23/7
6/3 II HASD	3/4	1/5	29/5	26/6	24/7
7/3 9x	4/4	2/5	30/5	27/6	25/7

SPEELPLAN 1986/1987

NDT GASTORKESTEN

het nederlands balletorkest

I	II	III	IV	V	VI (3)
24/8	21/9	19/10	16/11	14/12	11/1
25/8	22/9	20/10	17/11	15/12 N	12/1
26/8	23/9 OR NBB	21/10	18/11	16/12 N	13/1
27/8	24/9 NBB NBGG	22/10	19/11	17/12 N	14/1
28/8	25/9 I NSCH	23/10	20/11	18/12 N	15/1
29/8	26/9 18x NSCH	24/10	21/11	19/12 N	16/1
30/8	27/9 NSCH	25/10	22/11	20/12	17/1
31/8	28/9	26/10	23/11	21/12	18/1
1/9	29/9 N	27/10	24/11	22/12	19/1
2/9	30/9 N	28/10	25/11	23/12 NSCH	20/1
3/9	1/10 N	29/10	26/11	24/12 NSCH	21/1
4/9	2/10 N	30/10	27/11	25/12 NSCH	22/1
5/9	3/10 N	31/10	28/11	26/12 NSCH	23/1
6/9	4/10	1/11	29/11	27/12 NSCH	24/1
7/9	5/10	2/11	30/11	28/12	25/1
8/9	6/10	3/11	1/12	29/12	26/1
9/9	7/10 N	4/11	2/12 OR NBB	30/12	27/1
10/9	8/10 NASD	5/11	3/12 NBB NBGG	31/12	28/1
11/9	9/10 N	6/11	4/12 II NSCH	1/1	29/1
12/9	10/10 NASD	7/11	5/12 18x NSCH	2/1	30/1
13/9	11/10 NASD	8/11	6/12 NSCH	3/1	31/1
14/9	12/10	9/11	7/12	4/1	1/2
15/9 OR	13/10	10/11	8/12	5/1	2/2
16/9 OR	14/10 NSCH	11/11	9/12 N	6/1	3/2
17/9 OR	15/10 NSCH	12/11	10/12 NASD	7/1	4/2
18/9 OR	16/10 NSCH	13/11	11/12 N	8/1	5/2
19/9 OR	17/10 NSCH	14/11	12/12 NASD	9/1	6/2
20/9	18/10 NSCH	15/11	13/12 NASD	10/1	7/2

VII	VIII	IX	X	XI	XII
8/2	8/3	5/4	3/5	31/5	28/6
9/2	9/3	6/4	4/5	1/6	29/6
10/2	10/3	7/4	5/5	2/6	30/6
11/2	11/3	8/4	6/5	3/6	1/7
12/2	12/3	9/4	7/5	4/6	2/7
13/2	13/3	10/4	8/5	5/6	3/7
14/2	14/3	11/4	9/5	6/6	4/7
15/2	15/3	12/4	10/5	7/6	5/7
16/2	16/3	13/4	11/5	8/6	6/7
17/2	17/3	14/4	12/5	9/6	7/7
18/2	18/3	15/4	13/5	10/6	8/7
19/2	19/3	16/4	14/5	11/6	9/7
20/2	20/3	17/4	15/5	12/6	10/7
21/2	21/3	18/4	16/5	13/6	11/7
22/2	22/3	19/4	17/5	14/6	12/7
23/2	23/3	20/4	18/5	15/6	13/7
24/2	24/3	21/4	19/5	16/6	14/7
25/2	25/3	22/4	20/5	17/6	15/7
26/2	26/3	23/4	21/5	18/6	16/7
27/2	27/3	24/4	22/5	19/6	17/7
28/2	28/3	25/4	23/5	20/6	18/7
1/3	29/3	26/4	24/5	21/6	19/7
2/3	30/3	27/4	25/5	22/6	20/7
3/3	31/3	28/4	26/5	23/6	21/7
4/3	1/4	29/4	27/5	24/6	22/7
5/3	2/4	30/4	28/5	25/6	23/7
6/3	3/4	1/5	29/5	26/6	24/7
7/3	4/4	2/5	30/5	27/6	25/7

NDT I 18x III 18x = 36

NBO Periode	HNB					NDT					DIENSTEN			UREN
	OR	BB BS	Voorstellingen			OR	BB	Voorstellingen			DIENST.	REIS- DIENST.	TOTAAL	
			ASD	ELDERS	OPTIE			SCH	ASD	ELDERS				
I	4	-	8	7	1	5	-	-	-	-	24	3½	27½	97½
II	5	-	-	1	-	1	3	5	3	6	25	7	32	125½
III	1	1	9	8	2	5	-	-	-	-	24	4	28	102
IV	6	-	-	-	-	1	3	5	3	8	26	7½	33½	134½
V	2	13	-	-	-	5	-	-	-	-	20	-	20	66½
VI	4	1	-	-	-	1	3	5	3	7	24	7	31	122
VII	4	2	14	-	-	-	-	-	-	-	21	-	21	57½
VIII	5	5	9	5	1	1	-	-	-	-	24	2½	26½	89½
IX	-	-	5	-	-	5	3	3	4	6	26	5½	31½	118½
X	-	-	-	-	-	6	3	5	-	3	17	5	22	87
XI	10	5	6	-	1	-	-	-	3	-	24	-	24	70
XII	3	1	12	-	-	-	-	-	-	-	16	-	16	42½
	44	28	63	21	5	30	15	23	16	30	271	42	313	1112½
			←	←	←			←	←	←	5?		5?	
			84+5?					69			276		318	

Vergelijkend overzicht werkzaamheden NBO:

Seizoen	HNB			NDT			TOTAAL HNB en NDT			TOTAAL DIENST	TOTAAL UREN	TOTAAL AANTAL WERKZ.	NBO EIGEN AKTIVITEITEN	
	OR	BB BS	VOORST.	OR	BB BS	VOORST.	OR	BB BS	VOORST.				OR	CONC.
1978/'79	90	12	65	48	8	60	138	20	125	338½	-	283	-	-
1979/'80	81½	17	75	37½	13	54	119	30	129	325½	-	278	-	-
1980/'81	54	12	81	35	13	73	89	25	154	325½	-	268	-	-
1981/'82	56½	16	78	26	12	57	82½	28	135	321½	1105½	269	19½	4
1982/'83	55	12	73	40	15	64	95	27	137	340	1127½	283	19	5
1983/'84 schatting	41½	9½	78	48	17	61	89½	26½	139	323½	1082½	269	10	3
1984/'85 schatting	37	10	75+16?	37	18	66+11?	74	28	141+27?	316+11?	1147½	265+11?	7	2
1985/'86	44	28	84+5?	30	15	69	74	43	153+5?	313+5?	1112½ +12½	269+5?	?	?

Overzicht voorstellingen-aantallen van het NBO en van de gastorkesten in 1985/1986, 1986/1987 en ideaalplanning.

1985/1986

NBO (153 à 158)	
HNB	NDT
84 à 89	69

Gastorkesten (47)	
HNB	NDT
21	26

Totaal aantal orkestvoor- stellingen
200 à 205

1986/1987

NBO (157)	
HNB	NDT
87	70

Gastorkesten (73)	
HNB	NDT
28	45

Totaal aantal orkestvoor- stellingen
230

Ideaalplanning

NBO (163)	
HNB	NDT
83	80

Gastorkesten (68)	
HNB	NDT
32	36

Totaal aantal orkestvoor- stellingen
231

Betreft: NORMBETREKKING/EFFICIENT GEBRUIK NBO

HUIDIGE MAXIMALE BESCHIKBAARHEID:

9 diensten per week x 44 werkweken = 396 diensten
 40 uur per week x 44 werkweken = 1760 uur

- De huidige NBO-CAO kent de toekenning van een extra halve (reis)dienst voor een werkzaamheid buiten de standplaats (binnen een straal van 150 km) en extra 1 (reis)dienst (buiten een straal van 150 km.)
- Tevens wordt een extra uur toegekend per werkzaamheid buiten de standplaats boven het aantal uren liggend tussen tijdstip uit en thuis.

Over 5 seizoenen gerekend maakt het NBO gemiddeld:

326 diensten = 82,3 % van de huidige maximale beschikbaarheid
 1117 werkuren = 63,5 % van de huidige maximale beschikbaarheid
 Deze uren zijn excl. studie-uren voor het onderhouden van de vaardigheid, compensatie weekend- en gebroken diensten en incl. reistijd.

NIEUWE LANDELIJKE NORMBETREKKING WVC (NOG NIET DEFINITIEF)

- Uitgangspunt is de 40-urige werkweek:

Per week	:	40 uur	
<u>Forfait:</u> reisen	6 uur		per week
studie-uren	6 uur		" "
compensatie gebroken diensten en weekend- diensten	4 uur		" "

Forfait totaal - -/-16 uur

Werkuren : 24 uur per week op jaarbasis

- Een werkzaamheid wordt gesteld op 3 uur = 8 diensten per week
(max. 3,5 uur)
- 44 werkuren x 8 diensten = 352 diensten op jaarbasis
- De roostervrije dagen voor het niet verlenen van de prijscompensatie 1983-1984 levert 1 werkweek minder op = 43 weken x 8 diensten = 344 diensten.
- De dienstennorm op jaarbasis is door WVC aangekondigd op 320 diensten met een bandbreedte van 20 diensten naar boven (340) en naar beneden (300).
- Indien een musicus onder de 300 diensten uitkomt dan zou dat kunnen leiden tot een korting op zijn salaris (= deeltijdbaan).
- Overschrijding van het forfait reisen per week moet in diensten vertaald worden.

Wat betekent deze normbetrekking voor het NBO

Als voorbeeld waarop deze nieuwe normbetrekking is losgelaten is gekozen voor het seizoen 1986/1987, het eerste volledige seizoen in het Muziektheater, dat volgens de nieuwe toekomstige planningsmethodiek en verdeelsleutel van het NBO is opgezet en waarin NBO intensief wordt gebruikt.

1986/'87 159 bege- leidingen Periode	Diensten	Uren		
	werk- zaam- heden	feitelijke werktijd	feitelijke reistijd	Totaal
I	20	58	2½	60½
II	12	31	32	63
III	23	62½	41	103½
IV	29	77	14½	91½
V	24	56½	29¼	96¼
VI	27	74½	24¼	98¾
VII	26	69½	42½	112
VIII	26	71½	30¼	102¼
IX	24	66	9	75
X	25	68	55	123
XI	29	82	11½	93½
XII	11	28	-	28
Totaal	276	754½	292¼	1046¾

-/- 258

forfait reisure 6 per week x 43
(per jaar)

11½
287½

3 / 34½ = 11½ dienst

Het forfait reisure is per 4-wekelijkse periode 24. Overschrijding per periode op jaarbasis 87½ uur : 3 = 29 diensten extra. Totaal aantal diensten per jaar: 276 + 29 = 305. Bij een definitieve berekening moet de overschrijding van reisure per week worden bekeken. Dit kan tot een ander resultaat leiden.

Conclusie:

- Het NBO haalt de nieuwe landelijke normbetrekking niet, indien overschrijding van het forfait reisure per jaar wordt verrekend.
- De individuele prestatie ligt voor blazers nog + 10 à 20% lager dan het aantal orkestdiensten.

	Uren	Diensten
NBO feitelijke werkzaamheden	754½	276
Forfait reisure	258	86
Overschrijding forfaitaire reisure	34½	11½
Forfait studie-uren 6 x 43	258	86
Forfait compensatie-uren, gebroken diensten en weekenddiensten 4 x 43	172	57½
Totaal	1476½	517

$$\begin{array}{r} 3 \\ \hline \times \\ \hline = 1551 \text{ uur} \\ 43 \text{ weken} \end{array}$$

Gemiddelde feitelijke werktijd per week 36 uur

Maximale inzetbaarheid 43 x 8 diensten =	344
Gewerkte feitelijke diensten 276 + 11½ =	<u>287½</u>
Niet gewerkte diensten	56½
	<u>3</u>
	x
	= 169½ uur
	: 43 weken
	= <u>4 uur</u>
	<u><u>40 uur</u></u>

Conclusie:

Betrekt men het forfait in de berekening dan wordt door het NBO op jaarbasis slechts 4 uur per week te weinig gewerkt.

Het niet geheel behalen van deze nieuwe normbetrekking is ons inziens gerechtvaardigd op grond van de volgende argumenten:

Het NBO is een theaterorkest en geen podiumorkest. Het NBO is afhankelijk van de planning van de balletgezelschappen. Wij stellen ons beschikbaar en moeten afwachten of wij ook werkelijk worden gebruikt als orkest in zijn totaliteit en de musici individueel.

Een podiumorkest plant niet alleen zijn eigen concertdata, maar ook het eigen repertoire, waardoor men het efficiënt gebruik van orkest en musici individueel in eigen hand heeft.

Het NBO zou in het seizoen 1986/1987 nog circa 25 begeleidingen boven de 159 geplande kunnen doen. Het werkritme van het NBO, eigen aan een theaterorkest, en de werkwijze van de balletgezelschappen sluiten benutting van deze capaciteit echter uit.

Factoren die hierbij een rol spelen zijn o.a.:

- a) Het Muziektheater wordt door zowel NOST als HNB bespeeld, daardoor is intensieve serie-bespeeling niet altijd mogelijk.
- b) Het begeleiden van klassieke avondvullende balletten sluit het verrichten van andere werkzaamheden in dezelfde periode (orkestrepetities) uit. (deze extra zware werkzaamheden worden niet met extra diensten gehonoreerd)
- c) Ter voorbereiding van een première hebben de balletgezelschappen een voorstellingsloze periode nodig. Dit leidt soms tot inefficiënt gebruik van het orkest.
- d) Het orkest kan voorstellingen in steden buiten een straal van 100 km. niet begeleiden in periodes dat 's morgens gerepeteerd moet worden. (rusttijd/ Arbeidswet)
- e) Bij het plannen van een seizoen is niets of weinig over het repertoire bekend; daarom moet met alles rekening worden gehouden en een reserve aan orkestrepetities worden ingebouwd welke soms teveel, soms te weinig blijkt.
- f) Een andere faktor die een rol speelt en met onze specifieke theaterorkest-taak te maken heeft, is de blokprogrammering. Het NBO repeteert een programma en vervolgens wordt het in tegenstelling tot een symfonie-orkest niet 2, 3 of 4 x uitgevoerd, maar 9, 12, 15 of 18 x. Gevolg is dat gedurende deze periode het orkest maximaal wordt gebruikt, doch niet het maximum van 8 diensten per week haalt. 1 week minus 2 vrije dagen = 5 werkdagen = 5 begeleidingen = 5 diensten. Dit doet zich in 17 weken van het seizoen 1986/1987 voor.
- g) De balletgezelschappen beginnen het seizoen later dan het NBO. Dansers hebben na de zomervakantie een periode van 3 weken nodig om weer in de vereiste conditie te komen. Deze slow start wordt door het NBO zoveel mogelijk opgevangen door eigen activiteiten zoals het Projekt Jonge Componisten.
- h) Door plotselinge blessures of andere calamiteiten is het soms noodzakelijk dat de programmavolgorde wordt omgedraaid. In verband hiermede moet het orkest in de standplaats een half uur en buiten de standplaats $\frac{3}{4}$ uur van te voren aanwezig zijn.
- i) Balletvoorstellingen duren in de regel langer dan concerten.

Moet het NBO nóg efficiënter worden gebruikt?

Een opdracht aan de werkgroep is het NBO zo efficiënt mogelijk in te zetten. Daarnaast heeft de LWO in haar rapportage gesteld: (citaat) "Voor het doelmatig functioneren van het NBO zal het noodzakelijk zijn een verruiming van het maximum aantal diensten per week toe te staan, zonder dat dit tot een overschrijding van de jaarnorm mag leiden." (einde citaat)

Met 159 (vroeger 120) begeleidingen mag men stellen dat het NBO efficiënt wordt ingezet. De planning van het NBO geeft door eerder genoemd werkritme grote excessen te zien, zowel naar boven als naar beneden. Daar waar een grote claim op het NBO wordt gelegd, hebben wij de grootst mogelijke flexibiliteit betracht en een aantal CAO-regels genegeerd. De rustiger periodes zijn daar deels compensatie voor. Het één bestaat bij de gratie van het ander. Indien dit wordt doorbroken en de stille periodes met wat dan ook worden opgevuld, dan zal dit tot gevolg hebben dat de gevraagde flexibiliteit niet meer spontaan zal worden opgebracht, maar zal moeten worden afgedwongen.

Onze musici hebben zich een theatermentaliteit eigen gemaakt die in de praktijk van de laatste seizoenen wederzijds tot bevredigende resultaten heeft geleid. Indien dit van hogerhand wordt verstoord, voorzien wij dat dit zal leiden tot demotivatie, kwaliteitsverlies, hoger ziekteverzuim en minder flexibilitiet op momenten dat die gevraagd wordt, zonder dat het door een CAO verplichtend kan worden opgelegd.

Julia S. van Delden
14 maart 1984

nbo het nederlands balletorkest

Kriteria bespeling theaters (faciliteiten voor orkestbegeleiding, spreiding balletvoorstellingen)

Inleiding

De criteria die gelden voor orkestbegeleiding zeggen niets over de technische eisen van de balletgezelschappen. Als we ervan uitgaan dat de eisen die gesteld worden aan de toneeltechnische faciliteiten die tot nu toe de bespeling van een theater door HNB of NDT hebben bepaald, en die we als bekend mogen veronderstellen, dan kunnen we ons in deze notitie bezighouden met de orkestbak, annexen en bijbehorende inventaris.

De orkestbakfaciliteiten van de meeste nederlandse theaters en culturele centra zijn oorzaak van aanzienlijke repertoirebeperkingen voor de balletgezelschappen. Die beperkingen betreffen: repertoire-ontwikkeling, samenstelling blokprogramma, en inzet ballet-/gastorkest.

Als wij ons ten aanzien van dit onderwerp baseren op de opdracht aan de werkgroep balletbegeleiding, die als één van de uitgangspunten meekreeg "dat het balletorkest in artistiek en organisatorisch opzicht optimaal ingezet diende te worden", dan ligt de konklusie voor de hand, dat het gebruik van het orkest in relatie tot de andere uitgangspunten uit de advies-opdracht gezien de gebrekkige orkestfaciliteiten van de meeste theaters, konsekventies moet hebben voor de spreiding van balletvoorstellingen.

Het zou aanbeveling verdienen als de werkgroep in haar advies een uitspraak doet over de spreiding van balletvoorstellingen in Nederland in relatie tot de theaterfaciliteiten voor orkestbegeleiding.

De orkestbak in de Nederlandse theaters

De oude theaters, die meestal uitsluitend voor toneel (gesproken woord, korte nagalmtijd) zijn gebouwd, hebben een orkestbak die slechts bedoeld was voor een klein orkest voor het spelen van entre-acte muziek.

Om deze theaters aan te passen aan de eisen die de muziekdramatische kunst met een groot orkest stelt, heeft men de extra ruimte voor het orkest weten te vinden door de orkestbak onder het toneel (terrasvormig) uit te bouwen. Het gevolg is dat een groter geluidsvolume door een verhoudingsgewijs te nauwe opening de zaal moet bereiken, met als resultaat: een slechte akoustiek en geluidoverlast in de orkestbak.

De theaters die de laatste 25 jaar nieuw zijn gebouwd, leiden alle aan hetzelfde euvel, waarschijnlijk omdat de ontwerper de verbouwde orkestbak van de oude theaters als model heeft gebruikt voor zijn ontwerp.

Wanneer men de belangrijkste functie die het orkest bij ballet en opera en het theater heeft goed voor ogen houdt, zal het duidelijk zijn dat een orkest-ruimte vóór en niet onder het toneel behoort.

Bij balletbegeleiding mag de klank van het orkest volledig tot zijn recht komen. Voor opera-begeleiding daarentegen is het van belang dat er een evenwicht is tussen het orkestgeluid en het geluid van de zangers op het toneel.

Een tussenvorm van de grotendeels onder en een orkestbak geheel voor het toneel voor gezamenlijk gebruik door opera en ballet moet reëel worden geacht.

Een goed voorbeeld van de tussenvorm betreft de orkestbak van het Circustheater in Scheveningen die 5.5 m. diep is, waarvan 2.2 m. onder het toneel (1/3 dicht, 2/3 open). Dit aspect in combinatie met de vloeroppervlakte en akoustische voorzieningen maakt deze orkestbak tot de meest acceptabele van de nederlandse theaters. Ook de orkestbak van de stadsschouwburg Utrecht behoort, weliswaar met repertoire-beperkingen, tot die categorie.

Voor een rubricering van de nederlandse - door het NBO bespeelde - orkestbakken verwijzen wij naar bijlage 1.

Programma van eisen orkestbegeleiding

1. Oppervlakte orkestbak

Een orkestbak van 120 m² (bij een juiste breedte-diepte verhouding: 17x7 m) biedt voldoende ruimte voor een grote orkestbezetting van het Balletorkest. (12-10-8-6-5/3-voudig hout/koper: 5-4-3-1/harp/pauken, slagwerk en toetsinstrument(en))

Voor een artistiek nog verantwoorde begeleiding is, bij een strijkersreduktie tot 10-8-6-5-4 (min.), een oppervlakte van 100 m² (14x7m) een minimum vereiste.

Een nog kleinere orkestbak: min. 85 m² (12x7 m) betekent een strijkersbezetting van 8-6-4-4-3, beperkt slagwerk en zal ontegenzeggelijk repertoire-beperkingen tot gevolg hebben.

Voor een efficiënt ruimtegebruik van een orkestbak is de rechthoekige vorm ideaal. Een vlakke voorwand, dus niet gebogen zoals veel voorkomt, verdient voorkeur.

Andere belemmeringen die een orkestopstelling c.q. bezetting beïnvloeden, zijn: pilaren, ongunstige oppervlakteverdeling van de verschillende nivo's bij een trapvormige bak, de diepte (vertikaal) van een bak, stabiliteit van eventuele heffingen, e.d.

2. Akoustiek

Verhouding open - gesloten gedeelte 2:1. Akoustische afwerking van de bak (vloer, wanden en plafond overdekt gedeelte).

Goede akoustiek in de orkestbak in verband met samenspel.

3. Toegang tot de bak

Vleugel-opslag buiten de orkestbak, changementen tijdens een voorstelling moeten mogelijk zijn. Bij voorkeur geen opendoek-changementen.

Vleugelopslag in de bak tijdens voorstellingen kan repertoire-beperkingen tot gevolg hebben.

nbo het nederlands balletorkest

Kategorieën orkestbakken NBO (1983/1984)A. Grote bezetting

Volledig strijkorkest (10-8-6-5-4), harp, hout en koperblazers, uitgebreid slagwerk, evt. vleugel.

B. Gereduceerde bezetting

Volledig strijkorkest (10-8-6-5-4 of 3), hout- en koperblazers, slagwerk, met vleugel (beperkte combinatie)

C. Kleine bezetting

Strijkers (8-6-4-4-2), 2-voudig hout, overeenkomstig koper, beperkt slagwerk.

D. Speciale aandacht met betrekking tot repertoire en bespeling

De per rubriek genoemde bezetting is geen vast gegeven. Verschuivingen tussen de verschillende instrumentgroepen is mogelijk. Instrumenten als vleugels, pauken, slagwerk (klokkenspel, e.d.) vragen veel ruimte. Vooral in het hedendaagse repertoire wordt veel slagwerk voorgeschreven.

1. Stadsschouwburg Amsterdam	A
2. Circustheater Scheveningen	A
3. Stadsschouwburg Utrecht	A
4. Stadsschouwburg Eindhoven	A
5. De Harmonie Leeuwarden	B
6. Schouwburg Rotterdam	B *
7. Casino Den Bosch	B
8. Twentsche schouwburg Enschede	B *
9. Stadsschouwburg Heerlen	B/C
10. Stadsschouwburg Nijmegen	C
11. De Oranjerie Roermond	C
12. Stadsschouwburg Tilburg	C/D
13. De Beejekurf Venray	C/D
14. De Hagen Almelo	D
15. Stadsschouwburg Concordia Breda	D
16. Theater 't Spant Bussum	D
17. Cultureel Centrum Sittard	D
18. De Maaspoort Venlo	*
19. Stadsschouwburg Groningen	*

*) In aanbouw of theater dat momenteel verbouwd wordt

4. Inventaris

Aanwezig moet zijn:

- dirigentenpraktikabel van 80x60 cm., in hoogte verstelbaar tot 160 cm. onder de bovenzijde toneelvloer.
- dirigentenlessenaar, in hoogte verstelbaar (max. 200 cm.)
- een wit vlak achter de dirigent (150 breed)
- losse praktikabels voor 1e lessenaars strijkersgroepen: 3x (80x180x30) en 1x (120x180x30)
- muzieklessenaars met verlichting : 50 stuks (2x25w., bij voorkeur zwakstroom), in hoogte verstelbaar
- stoelen: 75 stuks
Geen kuipstoelen, geen armleuningen, mogen niet kraken, piepen of andere storende geluiden maken.
- voldoende elektrische aansluitingen voor orkestinstrumenten in versterkers direkt op het lichtnet (niet regelbaar via inspeciëntenlessenaar)
- schriklatjes aan het eind en de zijkant van alle losse en vaste praktikabels
- goede, gestemde concertvleugel (225-250 cm), bij voorkeur Bösendorfer of Steinway. (aandacht voor klimaatregeling vleugelberging)

5. Verwarming, ventilatie en tocht

Alle houtinstrumenten (houtblazers - en strijkinstrumenten) zijn uiterst gevoelig voor tocht en temperatuurschommelingen. Tocht is de oorzaak van ontstemming en beschadiging van instrumenten. Het is een voorwaarde zonder meer dat de orkestbak tochtvrij is.

Ventilatiesystemen in de orkestbak moeten afzonderlijk van de centrale installatie bediend kunnen worden.

6. Annexen

- stemkamer: ten behoeve van het inspelen van de instrumenten
- kleedaccommodatie: twee aparte ruimten (dames en heren) ten behoeve van garderobe en omkleedruimte
- dirigentenkamer: voor de dirigent is het gewenst dat hij over een aparte kamer kan beschikken, bij voorkeur met douchegelegenheid.

7. Transport

gangen: breed genoeg (300 cm) om ook grote instrumenten als bv. vleugel probleemloos te transporteren. Geen drempels.

Deuren (200cm. breed), bij voorkeur in 2 helften

8. Laad- en losruimte vrachtwagen orkest

Bij voorkeur op gelijk nivo met de orkestbak en de stemkamers. Assistentie vanuit theater bij laden en lossen.

Parkeervoorziening orkestvrachtwagen.

Bijlage : 1) Rubricering orkestbakken in Nederland

- Literatuur: - rapport "oog, oor, rug" Jan Tegel, april 1976
- rapport "De nederlandse orkestbak" Inst. sociale geneeskunde,
Nijmegen 1979
- "Akoestiek van toneelhuis en orkestbak", Prof. Ir. P.A. de Lange,
lezing 21-4-1980